

SALA DE LECTURA

Luceafărul

Săptămânal editat de Uniunea Scriitorilor din România

Serie nouă • Miercuri 11 aprilie 1993 15 (163)

MOMENTUL OPȚIUNII

Parcă tot mai răvășită de intemperii interne, opoziția democratică din Parlamentul României nu prea dă semne, cu excepția, poate a FSN-ului, că ar medita mai mult decât ocazional la strategia politică adecvată situației de fapt în care ne aflăm. Lucrul e cu atât mai surprinzător cu cât direcțiile strategice nu sunt prea numeroase sau nu suficient de numeroase pentru a justifica ezitățile și nici posibilitățile de acțiune strategică nu sunt fără număr. Practic și realist opoziția are de ales între trei asemenea posibilități. Deși ni se par de domeniul evidenței nu strică, totuși, să le reamintim. Și dacă tot le reamintim, firesc e să le supunem pe fiecare unei succinte examinări estimative. Prima posibilitate a opoziției democratice e de a aștepta și pregăti alegerile viitoare. Ca să fie eficientă o atare posibilitate, se cuvine ca forțele politice ale opoziției să porceadă, chiar și acum când începe să fie tirziu, la o analiză serioasă și critică a campaniei electorale de la alegerile precedente, care să scoată în evidență, fără justificări superficiale, erorile de toate felurile comise pe parcurs, de la strategia electorală generală și compunerea listelor de candidați la organizarea campaniei propriuzise și modul de desfășurare a alegerilor. Fără o analiză de acest fel nu se va putea asigura pregătirea alegerilor viitoare, necum succesul dorit. Firește posibilitatea aceasta nu este cea mai recomandabilă, având în vedere că în cei trei ani și jumătate pină la alegerile viitoare puterea actuală își va consolida poziția în structurile administrative ale statului (operațiune, de altfel, în curs), ceea ce va spori, fără îndoială, dificultatea opoziției în obținerea câștigului de cauză. A doua posibilitate ar fi alegerile anticipate. Deși are mulți partizani, ideea alegerilor anticipate — favorizată de neputința guvernului actual de a stopa declinul economic, de a înainta în materie de re-

formă și de a diminua procesul sărăcirii societății românești — nu mi se pare profitabilă pentru democrație pentru că, istoria o spune, mizeria socială și morală încurajează dictaturile și, în condițiile noastre, stînga simili-comunistă sau dreapta extrem-naționalistă. În plus, alegerile anticipate în momentul culminant al crizei — și anul 1993 poate fi socotit un asemenea moment — riscă să ducă la un parlament ales de o minoritate electorală, dat fiind absenteismul prezumabil la peste șazecei la sută din populația cu drept de vot. În fine, a treia posibilitate — și, după opinia noastră, cea mai recomandabilă în contextul social-politic al României de azi — este încercarea de a schimba raportul de forțe din parlament. Procentul relativ mic care desparte coaliția guvernamentală de opoziția democratică ar trebui să impună acesteia din urmă un efort de persuadare, de atragere de partea spiritului democrației și al reformei, a celor mai lucizi și mai rezonabili dintre parlamentarii FDSN și PUNR astfel încit să se poată vota legile democratice de care țara are cu adevărat nevoie și, eventual, să se depună o moțiune de cenzură cu șanse mari de a fi adoptată în forul legislativ. Acestea sunt posibilitățile legale de care dispune la această oră opoziția. (De fapt sunt posibilitățile oricărei opoziții într-o societate democratică). Problema e ca opoziția democratică să-și fixeze opțiunea și apoi să acționeze întru realizarea ei. Preferința pentru două sau pentru toate trei posibilitățile n-ar face decit să prelungească actuala stare de lucruri și să întirzie realizarea schimbării. Unitatea opoziției, de atîtea ori invocată, e necesară în primul rînd la nivelul opțiunii pentru una din cele trei posibilități mai sus rezumate. Nu-i mai puțin însă adevărat că se poate acționa politic și în perspectiva simultană a două posibilități, anume a celei dintîi (așteptarea și pregătirea alegerilor viitoare) și a celei de a treia (încercarea de a schimba raportul de forțe din parlament). Dar și o asemenea variantă presupune acceptarea ei de către toate forțele democrației din legislativ, deci tot unitate. Din păcate, cel puțin astăzi, opoziția democratică nu arată vreun interes special pentru evaluarea acestor posibilități și, consecutiv, pentru o opțiune fermă și comună. Poate miine...

În paginile 8-9:

TREPTELE DESĂVÎRȘIRII

Un eseu de Florin Mihăescu

Număr ilustrat cu lucrări ale sculptorului Constantin Lucaci, expuse la Casa Malaxa din Aleca Alexandru

Adam Puslojic

DE ZECE ANI MAI TRIST

IN PAGINA A 7-A

Marcel Schneider

FANTASTICUL: VEȘNICA FANTOMĂ

IN PAGINA A 11-A

SIMENON,

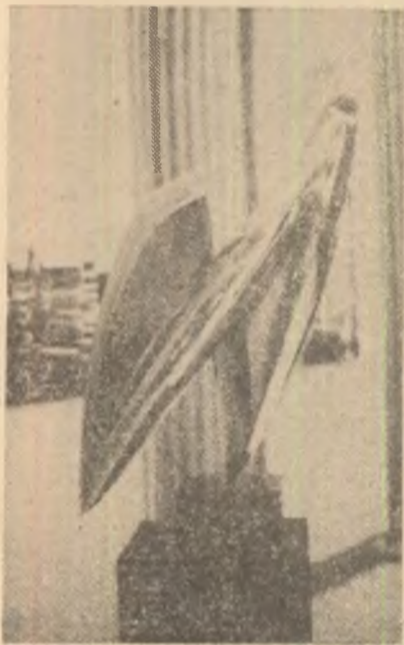
«O LECȚIE
DE
UMILINȚĂ»

ÎN PAGINA A 16-A

semn

«De suflet»

Materialista lume de dinainte de '89 a cultivat cu îndârjire această groaznică sintagmă. Groaznică prin întrebuințarea ei când trebuia și când nu trebuia devenind la un moment dat, în ochii unora, un test de gust și instrucțiune. Activiști, învățători, profesori universitari, gestionari, gospodine, directori de case de cultură ori cămine culturale (mai ales), dar și măcelari,

Nicolae Prelipceanu

croitori, frizeri, fotbaliști, cizmari, scriitori, pictori, cu toții măcar „o dată-n viață, doar o dată”, vorba Dorinei Drăghici „faceau ceva „de suflet”, adică — își închipuiau ei pronunțând magica formulă — altceva decât tranzacțiile zilnice ori nocturne. Aveau, mulți dintre ei, și un ton, muiat oarecum în lapte și miere, deci mioros, când spuneau că nu știu ce chestie e, așa... „de suflet”. Pe lângă câte alte cuvinte n-a fost lipită, blestemata sintagmă lipsită de gust! Gest, manifestare, chestie, întâmplare, discuție, articol, amintire și câte și mai câte! Toate la un loc, vorba lui T. Arghezi, erau „de suflet”, ca să nu fie pe linie, să nu fie exacte să nu fie deloc. Și azi, încă, printre implementări, atenționări, concluzionări, prevederi „de suflet” mai stă la un loc de cinstă în limbajul semidomului sau nu destul de doctului prețios.

Mărturisesc aici că mie mi se taie picioarele, de câte ori mă seceră căte un „de suflet” spus cu nerul acela de blândă și infinită ipocrizie, ca mă ia cu sfârșeală „pe la lingurică” și că, deseori, în locul lui Caragiale, la auzul faimoasei, scârboasei sintagme, îl invoc pe „Tepeș Domnul”. Ce-o fi în creierul lor? mă întreb ca prostul când aud că-n loc de „cu suflet”, cuture e un om „de suflet”. Și tare-ăș vrea să-l știu pe primul om care a pronunțat vorbele astea, inovatorul, creatorul de limbă care a schimbat — crezând că-i act artistic — pe „cu” în „de”. Și de la el atâția s-au contaminat de creație fericiți că nu vorbesc despre tranzacțiile obișnuite.

Regimente întregi „de suflet”, cohorțe, au trecut peste creierul meu, prin urechile mele, făcându-mă tot mai puțin sensibil la imensul prost gust cuprins în aceste vorbe, de ocară la urma urmelor. Căci ele se rânduiesc de la sine în raftul cu „eram cu soția” (a cui? ar fi întrebat Radu Tudoran oripilat că Vlad Mușatescu, în niște „amintiri de suflet” pretindea a-l fi auzit spunând „sunt cu soția” în loc de „sunt cu soția mea”) și-atâtea alte asemenea delicatose de mahala care ne inundă aproape în fiecare zi, dacă nu suntem atenți ori destul de bogați ce să nu leșim din casă. Tocmai de aceea, pentru a preamări kitsch-ul verbal, prelungire demnă a celui de toate — celelalte — feluri, m-am gândit să compun aceste rânduri revoltate, și intitulare, pe deasupra, chiar „de suflet”. Căci în „de suflet” stă și toată demagogia românilor cu trei de ri, ei, mai ales, sunt „de suflet” când strigă moarte tuturor celorlalți, în „de suflet” stau și toată ura și toate resentimentele activistului de partid, restaurat o vreme, dar desigur nu pentru totdeauna.

dictatura personală

Numai de n-ar învia Fiul Diavolului acum

Ne pierdem cu firea în credința „prin oglindă, în ghicitoră”, lăsați descoperiți în preajma Sf. Paști, zăpăciți de cap de politrucii noștri reformați și cu buzunarele goale. Guvernării de azi avind ce să se mîndrească, nesimțiti, că abia așa, flămînziți, înfrigurați, lăsați pe drumuri, fără speranță, un popor ajuns la exasperare, rob propagandei neocomuniste, pus la nesfîrșit la încercare, își va vedea cu ochii deschisi mintuirea — mintuirea personală... Că noi, românii, nu putem fi o națiune normală: pină și slobozirea Cuvintului Sfînt, al comuniunii cu tine însuți, în particular, ni se arată a fi un har oficial, hațir făcut nouă de o Putere politică atoatecrotopitoare, gata să ne pervertască pină și credința în Dumnezeu.

Ingenuncheați pentru rugăciune — în fața spectrului acestui sfîrșit de mileniu postcomunist catastrofic, fără rosie revonsită, cu ghearele scoase: în definitiv, la ce să ne mai așteptăm bun de la această primăvară a unui biet an 1993 ce face parcă tot posibilul să fie preludiul unui război mondial, dacă ar fi să ne luăm după aparentele realității și după ce spun prezicătorii de azi, de ieri sau de alaltăieri — Nostradamus însuși, firește, neavînd chef de glumă în ce privește această epocă...

În preajma Sf. Paști, asadar, să fiu kerkat pentru impietate, mă tem că ar trebui să mă întreb încă o dată dacă nu cumva în noaptea de 18/19 aprilie, anul acesta, în loc de Fiul Domnului nu va învia Fiul Diavolului din morți — nu vi se pare semnificativ? Bat în lemn și îmi musc limba după ce fac o cruce cu ea în gură: dar lumea pare să fie pregătită să explodeze — o lume păcătoasă, fericită — altfel — că ar reuși să poarte după moarte, în bratele sale, „mintuirea lui Dumnezeu”; deoarece în timpul vieții „de Pămînt” nu a avut nici o șansă să se pocăiască...

E culmea! Iată, ciudățenie: pe cînd ajunsesem să scriu pină aici în ciornă, abătut, aceste rînduri, acasă, primesc un telefon... Un telefon fatidic? Știi, cînd e vorba de necazuri...

Strict autentic: în Focsani, în Aleea 1 Iunie Nr. 33, apartament 16, la etajul trei al unui bloc oarecare, Aurel Popa, la 45 de ani, a încercat să se sinucidă... Să se sinucidă, atenție, deoarece Diavolul în persoană, unul după chipul și asemănarea sa, cum altfel, i-a atras atenția că în noaptea în curs „va intra în trupul său” — să nu credeți că inventez ceva, nu! Ce vă relatez eu aici nu e o știre mizerabilă preluată din gazeta rău famată „Evenimentul zilei”. Nu, e o tragedie personală a unei rude prin alianță de a mea. Asadar...

Aurel Popa a înghițit un pumn de pastile amestecate, somnifere, pastile care ar fi trebuit să-l trimită pe lumea cealaltă — somnifere făcute rost pe sub mină: dar a scăpat cu viață prin nu se știe ce minune... Ce minune? Mai demult Diavolul îl avertizase că o să-i intre în trup la un moment dat, cînd i-o fi bine... Acum, că a ratat sinuciderea, mă tem că noua lui obsesie o să continue obsesia veche: dacă a scăpat cu viață, nu cumva, oare, Diavolul e intrat deja în trupul

lui? Că el, de fapt, nu e azi decît un cadavru viu, posedat de Diavol? Strigoii. Nu, vampir: haideți să fim scrioși... Vampir? Iată o idee cu un personal ce vine în întîmpinarea povestii mele de la Azuga, întimplate în Ajunul anului trecut, Ajunul Crăciunului, al Năsterei Domnului — rememorați, vă rog, recitîți Luceafărul apărut anul acesta: cînd m-am trezit în fața ochilor cu un tren fantomă particular ce mergea pe millocul soselei, prin centrul orașului...

Dar să nu mă îndepărtez de sinuciderea rudei mele prin alianță: deci, Aurel Popa a fost amenințat de Diavol că „la noapte” îl va cotopti trupul — „și sufletul”? Prin moartea sa, sinucis, Aurel Popa sperînd să evite nenorocirea damnații... Ei bine, sîmbătă, 27 martie 1993, seara, a avut loc tentativa sa de sinucidere — ce înseamnă asta? Reluați articolul meu de săptămîna trecută din Luceafărul: acolo am făcut caz că în perioada 20—31 martie, anul acesta, planetele Saturn și Pluton au avut influențe nefaste asupra noastră... Ce spuneți, bat cîmpii „în mod plăcut”? Acuma, că am dezvoltat o întregă tevdatură, te pomenești că Diavolul a ținut cont de astrologie sau a fost influențat fără să știe de ea: în asemenea perioade critice planetare Diavolul utoind să se radicalizeze și să-și facă de cap — e o teorie „credibilă”, nu degeaba de la Revoluție încoace suntem terorizați de preziceri, horoscoape și vrăjitorii...

În fine, să mă opresc, să nu dau chiar în damblaua fortelor oculte și să mă subliniez că Aurel Popa, la o săptămîin* de la sinucidere, e „în afara oricărei pericol”: doar că refuză să mai coopereze cu cei din iur, înstrălnat, fiind de nerecunoscut, nu se mai înclină seara, înainte de culcare și în general nu-si mai aminteste de nimic...

Totuși: fiind în Săptămîna Mare a Patimilor, ce ar mai fi de dat de gol, „cu moartea pre moarte călcînd”? Ar mai fi poate tonul neschimbat al ecoului cîntării ridicate pină la ceruri cu „Hristos a înviat din morți”. Ecoul care să ne dea de gol pofta regenerării — cu orice preț, Diavolul, pereche „binelui din natură”, maimuțărindu-și anual propria răstăgnire...

Liviu Ioan Stoiciu

(va urma)

Vorbe de pe corabia lui Sebastian

● VALERIA DORNEANU: „Despre Oliviu Gherman toată lumea vorbește cu compasiune”. (Zig-Zag) ● MARIUS GHI-LEZAN: „Pentru că reprezintă personalitatea care a contribuit cel mai mult la progresul democrației românești”, dlui Corneliu Coposu i s-a decernat sîmbătă, premiul «Speranța» al Societății Timișoara în valoare de 100.000 de lei. Cu aceeași ocazie, președintelui Ion Iliescu i s-a decernat în lipsă «Secera și Ciocanul» («Pentru succesele repurtate în protejarea structurii și nomenclaturii comuniste»). (România liberă) ● ANONIM, București: „Dacă ați reușit să faceți portretul robot al criminalului, celui care a fost Carmen Timnea, poate reușiți să-l faceți și pe al celui care a chemat minerii”. („Telefonul telefoanelor”, Evenimentul zilei) ● R. ALEXANDRU: „Televiziunea nu servește interesele poporului român, deși aceasta este națională”. (Politica) Programele TVR sunt recepționate în Canada? ● ALCI-BIADE: „Se minte în fițuica asta ca la balamuc!”. (România Mare) ● „La mor-

mintul lui Ceaușescu, Nostalgici și comunismului difuzează manifeste tipărite pe calculator”. (Evenimentul zilei) ● Pentru mulți craioveni, Profesora ADINA TRĂISTARU, Craiova, Dolj: „Domniului Vadim Tudor, Felicitări! Felicitări! Felicitări! A fost un succes enorm zdrobirea trădătorilor și spionilor din Parlament, Roman și Coposu, prin respingerea moțiunii, Domnul Tudor a devenit deja un simbol pentru români”. (România Mare) ● A.M. PRESS: „Fazanul rămâne iefin”. (România liberă) ● NICOLAE VĂCĂROIU: „Sincer, cea mai mare gafă făcută în acești ani de reformă a fost împărțirea pămîntului”. (Interviu realizat de Aurelia Boringa, Zig Zag) ● DUMITRU MANOLE: „Dl. prim-ministru n-a pierdut din vedere să viziteze și ferma de porci a S.C. Snagov S.A., aparținînd Secretariatului general al guvernului”. (Adevărul) ● PETRU IONESCU: „Motiunea de cenzură a fost un moft. Votarea bugetului e o încercare mult mai mare pentru Guvern. Strategia ca strategia, dar bugetul e pe bani. La împărțirea «mălatului», se împart interesele diverselor și diversionistelor Comisii ale Parlamentului și apare și tinta «sustinătorilor stingaci»: PSM, PRM, PUNR, PDAR... (Cotidianul) ● ADRIAN PĂTRUȘCĂ: „La început a fost bugetul. Și bugetul era la Parlament. Și pe dea-

supra bugetului plutea duhul guvernului. Și Parlamentul a făcut șase puncte din buget. S-a uitat Parlamentul la ce a făcut și a zis că e bine. La punctul șapte s-a dus să se odihnească. E 3 aprilie. Locatarii ai Parlamentului, dormiți în pace! Somnșor, vise plăcute. Vise erotice”. (ORA) ● „Ce s-a omis din Legea Bugetului”. DINU PATRICIU, deputat, Partidul Liberal: „Cel mai grav lucru este că a omis să fie corect”; MIRCEA CIUMARA, deputat PNTCD: „Acest buget a lăsat pe afară cam 100 miliarde de lei după opinia mea, profitorii convenitei statului și încasate deja de la bugetul statului”. (Din ancheta realizată de Carolina Ilica și Cristian Oprea, Tineretul liber) ● „Pe vremea împușcaturii, cînd se «reazează» prețurile, băleții cu ochi albaștri lansau zvonuri pentru încetoșarea noastră. După scumpiri, răsufлам ușurați. Prețurile nu atingeau cotele lansate. Așa și acum. Presă și s-au furnizat listele cu prețuri nesubvenționate pentru a ne lua durerea de cap. A doua zi, dl. Nicolae Văcăroiu și compania au infirmat respectivele majorări. Am răsufilat ușurați: piinea nu va fi 88, ci 87 sau cam alții”. (Expres magazin) ● TUDOR OCTAVIAN: „În nebunia aceasta a creșterii prețurilor, există un motiv de a ne păstra, totuși, calmul: pe piața corupției tarifelor rămân neschimbate”. (România liberă) ● „Democrația e calea prin care oamenii se dezarmază, tinzînd spre mediocritate”. (Noua dreaptă) ● CRISTIAN BEN: „Atenție, întreprinzători români! Acolo unde un jidan este implicat într-o afacere, totul pute a necinste”. (Europa, director: Ilie Neacsu) ● RADU SORESCU: „Să nu așteptăm de la partide mintuirea ncamului. Nu în sediile feseniștilor, țărăniștilor ori liberalilor ne vom afla izbăvirea”. (Noua dreaptă) PRM, PSM PUNR nu au scii? ● ALINA MUNGIU: „...într-adevăr, partide ca Pamyat sau România Mare nu au nimic în comun cu ideologia de stingă. Utilizează doar anumite tehnici demagogice ale ei pentru a a-

trage masele, așa cum și Hitler a utilizat cu succes organizarea de masă marxistă pentru a implementa o ideologie naționalist-imperială. Liderii acestor mișcări sînt departe de a condamna economia de piață: dimpotrivă, sînt primii ei profitori. Problema este cum ar putea fi singurii profitori de această dimensiune: sînt în căutarea unei căi de coabitare a unei economii libere cu un regim autoritar. Această cale a fost găsită cu mult timp în urmă și este, firește, cea național-socialistă”. (Expres) ● TITUS POPOVICI: „Cetățene Nicolaescu (Sergiu, n.n.), (...) D-tale în general, nu-ți mai poate folosi nimic. Ești, vorba lui Giovanni Papini (pe care sunt convins că-l cunoști, nu-i așa?) «un uomo finito»”. (Evenimentul zilei, ediție de prinț) ● ARISTOFAN BARJĂ: „E-cluzați-l pe Everac și scoateți-i candelabru' din cap”. (Academia Cafavenic) ● H. PARCEA: „Înainte vreme, la Leonida băgau pul. Și era bine. Acum, prin Leonida se-nțelege altceva. Pod de flori, accent molatec, Parlament, femeia-Rambo”. (Cuvîntul) ● TUDOR OCTAVIAN: „Liuba Tupchilitu e genul de poetă născută să se arunce sub tancuri. Ea a nimerit într-un Parlament, unde n-are sub ce să se arunce. Liuba e o poetă adevărată, e-suată într-un loc în care pînă și popii ori demifondistele au mai mult sens. Societatea e datoare să-și apere poezii. Dar să se și apere de ei”. (România liberă) ● GERTRUDE ORBA: „În pregătirea reducerii subvențiilor, FDSN a incins un chef năpraznic. Pretextul a fost împlinirea unui an de la crearea partidului”. (Evenimentul zilei, ediția de prinț) ● CONSTANTIN MANTA: „Afară cu imigranții!” (Noua dreaptă) ● EUGENIA ȚIRLEA: „După ce și-a ars limba și anusul, mama și-a pus copilul pe plita înclinsă”.

Petre Stoica

etică și risc

Conceptia și deci conștiința etică este ceea ce condiționează și reglează existența și acțiunea socială umană. O anumită orientare comportamentală și o structură etică definită a personalității, dată căpătând extindere într-o populație numeroasă, sunt cele care stabilesc dacă o societate este condusă dictatorial sau democratic. În textul clasic atribuit lui Lao Tze, se spune, la un moment dat, că de următorul gen: „cine renunță la Tao poate regăsi Divinitatea, cine pierde divinul poate regăsi spiritul, cine renunță la spirit are acces la înțelepciune” și, astfel, regresia merge către inteligență, simplitate, rit. Citând din memorie nu sunt în stare să pretind că exact acestea sunt rețetele sintezei gnoseologic-ontologice despre care Lao Tze afirmă că omul le poate suferi ori cobori. Regelul spune că psihologia și, deci, individualizarea psihică există întrucât spiritul uman este imperfect. Odată ce ne referim la persoane nu putem să nu dăm dreptate marelui filosof. În acțiunea politică omul descendent poate fi conceput în următoarele etape: o credință de tip religios sau metafizic inspirând atitudinea acțiunea politică; etica, apoi condiția psihologică, situația socială, interesul material, conjunctura. Multe din treptele arătate au fost când și când analizate, în cursul efortului meu eseistic; ceea ce nu am realizat suficient de amplu și integrativ, până acum, a fost o privire asupra intervenției elementului etic în determinarea destinului politic al națiunilor.

Prin urmare pot fi considerate într-o relativă simplitate: etică înseamnă constrângere. Aici, conceptul de constrângere nu are semnificația din viața umană curentă; se ia în considerație constrângerea ca determinare, ca reducerea spectrului posibilului, ca precizare a limitărilor unui real condiționat în parte de intenție și voință. Viața, în general, înseamnă competiție și selecție. În existența biologică, în general (se remarcă neori excepții), la competiție ființa participă cu totalitatea capacităților, abilităților și caracteristicilor sale. Existența umană înseamnă admiterea în competiție doar a unora dintre aceste potențialități ale ființei. Dacă totul este utilizabil în competiție, atunci nimic nu mai poate fi considerat necesitate socială și spiritual-communicationale umane or, omul nu poate trăi decât în condiția existenței unei societăți umane (chiar și bolnavul cel mai autic datorează viața sa — dacă faptul mai contează — societății pe care îl înconjură, sau măcar la care nu participă). Morală înseamnă abandon al forței de competiție în scopul alcătuirii unei comunități interumane. Problema etică este foarte clară: cât trebuie lăsat liber jocul competiției și cât trebuie el limitat? Este o bună seamă că toate nuanțele sunt

posibile în această gamă de valori; trei sunt, însă, categoriile majore în care se încadrează statutul etic uman: nici o competiție nu este admisă liber (aceasta este, cel mult, strict organizată și, mai curând, face obiectul unui scenariu rigid), este admisă orice competiție compatibilă cu principiul egalității umane ca șanse și cu ideea de personalitate (se va vedea ulterior în ce sens) și, în sfârșit, orice competiție este admisă dacă nu încalcă o lege juridică.

Prima modalitate a organizării etice umane este proprie societăților complet, rigid și ireversibil ierarhizate; este cazul societății hinduse tradiționale, al societății europene medievale și al regimurilor totalitare din acest secol. Morală a acestor sisteme constă în a nu încerca să te prezinți pe tine însuși societății altfel decât în funcție de locul tău în ierarhie. Totul este interzis în afara faptului de a reține poziția ta în ierarhie, așa cum se definește aceasta spre a asigura o complexitate imobilizată sistemului în ansamblu. Satisfacția și insatisfacția, fericirea și nefericirea sunt exact stabilite pentru fiecare poziție în ierarhie. Imorală este, în aceste sisteme, a încerca să faci ca lucrurile să fie altfel decât sunt.

A doua posibilitate este aceea născută în trecut, odată cu libertatea ateniiană sau romană, dar afirmată deplin, elaborată, perfect constant, în timpul pregătirii revoluțiilor americane și franceze. Aceasta nouă etică are ca primum egalitatea, ca o condiție fără de care omul nu poate fi decât compromis. Personalitatea este socotită un dat ontic absolut, o parte — purtând în sine toate caracteristicile întregului — a ființei, un invariant existențial. Un precept simplu, cum ar fi

acela de a nu minți, se prezintă el simțitor sau diferit în cele două etici? Desigur, nici o morală nu a aprobat în chip deschis minciuna, dar într-o societate ierarhizată, dacă un monarh își declară atribute de tip divin lucrul era cel puțin acceptat, pe când, dacă un om oarecare își rezerva atribute de tip monarhic era sau condamnat sau internat într-un spital de boli mintale. În cadrul unei morale liberale, ambele situații sunt considerate ca inacceptabile. Personalitatea este în să un element strict necesar pentru fundamentarea egalității. Ca în cadrul unei mulțimi să se realizeze egalitatea elementelor componente este necesar ca ele să existe, fiecare egal siesi, identic siesi. De aici, principiile respectului angajamentului, al răspunderii actelor, etc. Dincolo de aceasta, competiția este liberă.

Morală liberală a creat societăți puternice. Acestea s-au putut dispensa, în sens pragmatic, de morală care le-a structurat. Astăzi, societatea liberală post-modernă occidentală nu are ca limită etică decât norma juridică. Oamenii nu mai sunt nici egali, nici inegali, în principiu, ci sunt așa cum doresc să fie și cum stabilesc în mod liber. Singura egalitate este aceea în fața legii, iar definirea personalității se realizează la joncțiunea dintre respectarea legii (ca unic element constant al personalității) și fantezia specifică fiecăruia în exprimarea capriciilor. Oriunde personalitatea juridică nu compensează capriciul, relațiile umane reprezintă un risc incontrolabil. În Occidentul atât de exersat în construcție legislativă lucrurile însă merg.

Noi ajungem de la morală totalitară la etica riscului fără a fi trecut, etic vorbind, prin liberalism. Partidele practice, în general, primul tip de morală. Societatea evoluează cu un risc inacceptabil, căci nerespectând constanța personalității umane (plicitisită de constanța patologică a structurii ierarhice comuniste) și ne-dispunând de un sistem legal suficient, aproape tot ceea ce este uman în România are cel puțin o nuanță de abuz. Dacă nu vrem să ne destrămăm cu totul trebuie să trecem măcar pentru scurtă vreme prin morală personalității absolute, constante și libere a bunului liberalism al secolului trecut. Elementul moral nou ar putea să constea nu în capriciu — în conducerea până la ultimele consecințe a principiului egalității umane (între sexe, între generații, între majoritari și minoritari).

Caius Dragomir

ninimax

Sănătoși să fim!

Sănătatea este nebunia folosită în scopuri bune.

(George Santayana)

Azi, acum când scriu, aud la matinal, emisiunea „Matinal” cu dus-întors a d-lui Grigoriu, aud tot felul de minunății, între care și o întrebare adresată d-lui ședințe despre ochelarii de soare cei artiști mai nou la întvederile oficiale. Unul dintre „emanații” poartă ochelari soare, celălalt s-a apucat să joace fotbal pentru că e președintele asociației nationale de box și în tineretea-i frântu-ască a jucat rugby. Dar am mai auzit „Matinal” și că astăzi este ziua mondială a sănătății, în cinstea căreia s-a stat ieri în parlamentul României bugetul pentru sănătate. Prilej de a-ți veni la tv pe cel care se îngrijeste de sănătatea noastră, dl. ministru profesor dr. și doc. Iulian Mincu. De unde și vestea ce urmează. O poveste tristă, mulți, cu foarte mulți oameni necăjiți umiliți. Cei mai mulți din Europa s-ar teza spune. Pentru că, potrivit datelor organizației Mondiale a Sănătății, din țările europene, România are cei mai mari indici la mortalitatea generală, la a infantilă, precum și la mortalitatea în boli infecțioase ori prin acțiuni cardiovasculară.

Povestea deci. Care începe cîndva la începutul acestui an cînd săptămînalul „Viața medicală” din 8 ianuarie relatează despre o consfătuire ținută la Ministerul Sănătății unde s-a pus în dezbatere strategia reformei în domeniul sănătății publice. O strategie cu două programe. Unul de urgență, altul de lungă durată. Mai tîrziu, urma să se afle că, de fapt, Banca Mondială era autorul programelor, dar atunci, la consfătuirea de la Ministerul Sănătății, toți cei chemați, cum se spune, factori de răspundere, și emisarii sindicatului medicilor (Camera Federativă a Medicilor din România) și ziaristii (în premieră, s-a menționat, că d. e. transparentă doar), toți deci, au fost de acord că strategia reformei sanitare e minunată și că ea nu are un caracter politic fiind vorba, nu-i așa, de sănătatea întregului popor. Dar, cum legile lui Murphy acționează implacabil în spațiul moralitic, ce începe bine se termină printr-un scandal. Pentru sănătate nu sînt bani. Mă rog, nu sînt în general, nici pentru învățămînt, nici pentru cultură, dar acum și aici sănătatea ne interesează. Nu sînt bani pentru sănătate și fiindcă noua conducere a acestui minister este mulțumită cu citi se dă. La 10 martie a.c., dl. secretar de stat dr. Liviu Turcu a fost audiat de cele două comi-

sii pentru sănătate ale Parlamentului și întebat fiind d-sa de medicul parlamentar cit să ceară și în plus pentru sănătate de la Finanțe, răspunsul a fost scurt, și cuprinzător: „Nimic, ne ajunge ce ni s-a dat!”. Aceeași atitudine avînd-o același secretar de stat și la conferința de presă din 18 martie unde d-sa a afirmat că „... bugetul este de austeritate, minim, dar nu putem declara că nu ajunge”. Și a urmat scandalul. De fapt a continuat, pentru că, dacă ne aducem aminte, mereu au tot fost greve de avertisment, fie ale sindicatului medicilor (CFMR) fie ale confederației „Sanitas” în care sînt cuprinse cadrele sanitare medii. S-a ajuns chiar pînă la greva foamei a cinci medici. Reacția ministerului fiind promptă. A anunțat dublarea bugetului. Că de vorbit nu e greu. În replică, CFMR și Federația „Sanitas” au publicat în principalele cotidiane un „Avertisment” prin care atenționau opinia publică că (scuzată să ne fie cacofonia) dl. ministru și profesor și dr. și doc. Iulian Mincu o fi spus ce-a spus despre mărirea bugetului dar afirmațiile d-sale n-au acoperire întrucît Ministerul Finanțelor n-a dat nici un leu în plus. „De asemenea — cităm din Buletinul CFMR nr. 2 1993 — conducerea Ministerului Sănătății încalcă prevederile legale, îndepărtînd de la masa negocierilor marile sindicate ale medicilor și cadrelor medii, cele mai reprezentative pentru sectorul sanitar, motiv pentru care dorește să ia în serios sindicate de buzunar, pe care le-a și organizat, ca în perioada dinainte de 1983”. Frumos acest concept sociologic: „sindicate de buzunar”! Le-am văzut și la tv sindicatele astea „de buzunar”, din alte domenii, discutînd cu reprezentanții guvernului despre cum o să fim indexați, compensați ș.a.m.d. În timp ce marile centrale sindicale sînt, cum s-ar spune „pe picior de război”. Ce-o să urmeze, omi vedea. Poate mișcări, poate greve, poate retras din față dl. prim-ministru etc. Pînă la urmă tot se rezolvă, că doar mai e și dl. președinte care știe d-sa cum să le mădărăgească pe toate. Cu astă liniștet-n suflet putînd continua povestea.

Dl. ministru profesor și dr. și doc. I.

momos

Frica

Întîi și întîi mi-a fost frică de o umbră. Înaintea umbrei era o femeie cu o scringă. Eram la o vîrstă cînd orice amintire îți pierce și rămîne o umbră cu durerea pe care și-o produce un ac înfipt în tine. Într-o cămaruță cu ferestrele spre lumină de pe strada Titu Maiorescu am asociat umbrele mari răsfrinte pe tavan cu femeia care îmi făcea injecții. Avea și ea o umbră care se proiecta pe tavanul camerei. Nu-mi era frică de ea, ci de durerea pe care mi-o producea. Mi-a fost frică la trei ani de durere. Pe urmă nu mi-a mai fost frică de nimic cîtiva ani. Sigur, îmi era frică de maică-mea care mă bătea violent, dar această întimplare devenise un mod de existență peste care obișnuința mă învățase să trec. Nu îmi mai era frică de bătaie. Pînă cînd, într-o zi, m-am luat la bătaie cu cîtiva puștii ceva mai mici decît mine. Era o mică gașcă așa cum se infilrăp în cartierele mărginașe ale orașului. Mai mici decît mine, știau că nici unul nu mă poate bate, împreună m-au băut îngrozitor. Nu mi-a păsat de bătaie, de durerea pe care și-o produce ea, dar brusc, o spaimă pe care n-o puteam controla a pus stăpînire pe sufletul meu de puști: umilinta. Ani de zile după aceea singura frică adevărată care m-a bîntuit a fost aceea de a nu fi umilit. Rar mă mai înspăimînta ceva cu adevărat, orele de limba rusă unde nu știam nimic și riscam, dacă profesoarele (am avut numai profesoare de rusă) și-ar fi pus mîntea pe mine, să rămîn repetent, îmi produceau spaimă, dar pe aceasta o preîntîmpinam cu micșurături de licean și nu era o frică adevărată. Frica de umilinta însă mi-a bîntuit sufletul pînă în ziua cînd, fără a avea nici un semn real că voi reuși vreodată, m-am hotărît să fiu scriitor. Am renunțat la facultatea de chimie mișcîndu-i pe toți cei din jurul meu că o continui. O vreme lungă am trăit în minciună și umilinta. Paginile scrise zilnic îmi dădeau un curaj, pe care, în nici o altă situație, nu l-aș fi avut. Umilinta de a minți, umilinta de a fi nimeni se compensau cu cele citeva zeci de rînduri proaste pe care le scriam în fiecare zi. Treptat mi-am dat seama că nu mai îmi e frică de umilinta și că oricărui lucru umilitor care mi se întimpla îi pot opune pagina, paginile scrise. Că timp de 11 ani nu am publicat nimic nu avea nici o importanță. Hotărîsem că sînt scriitor (un mod de manifestare evident nevrotic) și această hotărîre mă scăpase de ultima spaimă care îmi otrăvise ani de zile viața.

Ștefan Agopian

Mincu a făcut ordine în „parohia” ce-o păstorește, destituind directorii de direcții din minister, cei de la direcțiile sanitare și chiar unii directorii din instituții sanitare de grad inferior. Ceea ce Doamne ferește, nu se numește restaurație! I-a destituit pe directorii de direcții din minister deși fuseseră instruiți de Banca Mondială și alte organisme internaționale pentru buna desfășurare a programelor de sănătate. Iar în final s-a votat bugetul și banii nu vor ajunge. Dar nu doar atît. Camera Federativă a Medicilor a prezentat un proiect de lege cu privire la Statutul Ordinului Medicilor din România, completat cu un Cod deontologic pe baza căruia să se realizeze reforma asistenței medicale. Reacția d-lui ministru profesor și dr. și doc. I. Mincu fiind aceea de a propune-impune un alt Ordin al medicilor, paralel și condus de — cine altcineva? — însuși dl. ministru. Vechea poveste cu partide, sindicate, fundații și tot felul de organizații de dubură, aservite puterii. Așa că pînă una alta nu ne rămîne altceva decât să ne rugăm la Dumnezeu pentru sănătate. Fiindcă dacă există, și există și medici onesti în România... să le fie de bine! În timp ce tot românul știe că la doctor nu te duci cu mina goală. Așa cum rezultă și dintr-o investigație sociologică a Institutului de Cercetare a Calității Vieții dedicată corupției: „patru din cinci subiecți (78,6%) consideră că în cadrul asistenței medicale corupția se manifestă în (foarte) mare măsură”. Deci este cel mai corupt dominiu. A se vedea 22 nr. 11 (163) din 25-31 martie a.c.

Sfîrșitul poveștii nu există. Pentru simplul motiv că ea continuă. Sîntem tot mai bolnavi iar medicii fac și ei ce pot, descurcîndu-se ca tot omul.

7 aprilie 1993

Șerban Lănescu

G. Călinescu și istoria «Istoriei...»

Intr-o literatură din care n-au lipsit totuși marile controversă și chiar marile procese (Hasdeu, Caragiale, Arghezi), ca să nu mai vorbim de micile procese de intenții, Călinescu ocupă un loc privilegiat și din acest punct de vedere, ca una dintre cele mai prestigioase, dar și mai discutate figuri; nu, firește punându-se în cauză statura lui literară, rolul său imens în epocă și în nașterea unui nou stil critic, ci în amănunte, în calificarea unei sau alteia dintre multele fațete ale personalității sale. Nimic nu poate fi mai util în astfel de împrejurări decât rememorarea cititorului dosar al chestiunii, și nu numai pentru a „judeca” astăzi ceea ce istoria a judecat de mult, punând marile opere în raftul de sus al bibliotecilor și lăsând mărunțiturile omenesti să zacă întru cută mai discretă a istoriei, așa cum se stă bine tuturor mărunțiturilor, ci pentru a reinvia o atmosferă, o lume, o situație (literară, culturală, chiar politică) care doar într-o proiecție diversă îi poate sugera cititorului de peste timp complexele raporturi dintre om și operă, dintre această și contemporaneitatea ei, pentru a înțelege mai bine motivația unor gesturi a unor atitudini, a unor cuvinte, precum și lungul proces al constituirii unor obișnuințe, a unor tipare de receptare critică din structura cărora, bună sau rea, ne formăm și noi o opinie. Așa a procedat mai de mult Editura Junimea cu un alt episod al biografiei intelectuale călinesciene, acela al doctoratului său iesean (*Avatariile faraonului Tia*, în ediția și cu adnotările lui D. Vatamanuc) și folbasele au fost evidente, atât pentru cunoașterea lui Călinescu, cât și pentru aceea a atmosferei universitare ieseane din preajma unui război mondial. Așa procedează astăzi Editura Eminescu cu un alt episod al aceleiași biografii călinesciene, mai important încă, dezgropând din presa vremii — și nu numai a vremii — piesele unui dosar care a sîrnit incomparabil mai multe animozități și pasiuni, avînd totodată o miză indiscutabil superioară: dosarul *Istoriei literaturii române de la origini pînă în prezent*, apariție care a marcat nu numai discuțiile literare din perioada războiului, cu

o revenire accentuată în anii imediat următori, ci și atitudinea scriitorilor și a intelectualității noastre fără de problema specificului național (de care este indirect legată și chestiunea statutului scriitorilor evrei, piatră de încercare pentru opțiunea democratică sau nedemocratică a participanților), de raportul dintre critică și istoria literară, dintre biografiam și creație critică ș.a.m.d. Pe scurt, avînd în vedere ideea de a relua într-un volum piesele de bază ale dosarului din 1941 și unii următori pro și contra *Istoriei...* lui Călinescu, precum și ne cele prilejuate de reeditarea acesteia în 1992, dl. Petre D. Anghel oferă cititorului interesat un volum prețios care imbină preocuparea pentru receptarea cărții cu aceea pentru evidențierea unor poziții și orientări critice definitive în fiecare din aceste perioade de timp nu prea denărtate una de alta și caracterizate, în mare parte, prin aceeași incomprehenșiune și lipsă de aplicare la problemele esențiale, la noutatea festivă a unei opere depășindu-și brutal „orizontul de așteptare”.

Ațit itinerarul receptării, pe care îl trasează introducerea antologiei (*Istoria* lui Călinescu și comentarii ei. Un itinerar al receptării) cit și cronologia dnei Rodica Pande (intitulată „Istoria Istoriei”), re-

fac, pe firul timpului, șirul de reacții, umorale și principiale, mai toate vehemente, la apariția cărții are a șocat și chiar pe cititorii favorabili și intucitva obisnuiți cu stilul critic călinescian, Căm se întimplă cînd sînt implicate interese și pasiuni extraliterare, chestiunile de principiu și urbanitatea tonului au fost repede uitate și s-a făcut apel la criteriul diazoic de limitele destul de largi ale unei polemici obisnuite. Se știe că, apărută în chiar momentul trecerii de la vechea administrație editorială a lui Al. Rosetti la cea nouă a lui D. Caracostea, diferită nu numai prin coloratură politică, ci și prin orientare culturală, stil personal, onțunji literare etc., cartea a suportat atât adversitățile caecum așteptate ale scriitorilor și comentatorilor de tratamentului fără menajamentele obisnuite criticii „de întîmpinare” cît și animozitatea confratilor, înă mai nemulțumiri de ereziile metodologice și de micile confuzii documentare, inevitabile într-o lucrare de asemenea anvergură; mai obisnuiți cu lupta de tranșee, ei par să fi fost cei care au încercat deplasarea discutiei din sfera proprie materiei la aceea a institutiilor, amestecînd răspunderea editurii a directorilor și a oficialității într-o chestiune pur literară. Și ca în toate epocile tulburi, aceste oficialități s-au lăsat antrenate în polemică, sporînd confuzia și senzația de înalocvare care-l exaspera ne bietul autor și i dădea sentimentul unei cabale urmărite cu tenacitate din umbră.

Toate acestea fac parte mai degrabă din istoria epocii, pe care o caracterizează, decît din aceea a receptiei cărții lui Călinescu și ele puteau fi eventual rememorate doar în unul din cele două compartimente introductive ale antologiei, respectiv în cronologia destul de substanțială a dnei Pande. La o jumătate de veac

de la apariția *Istoriei literaturii...*, stu introductiv ar fi putut să ne ofere o cutie mai aproape de chestiunea de p cliu, care a fost în general eludată la parție: în ce măsură avem a face e istorie a literaturii și ce aduce nou tea lui G. Călinescu (raportînd-o prob și la alte texte cunoscute) în privința ceptului și a practicii istoriei literare epoca respectivă. Cîteva fugitive dar ne de miez observații ale regretatului sile Florescu (din *Conceptul de litera veche*) puteau fi valorificate aici, alți dei din cartea lui Paul Cornea despre *C eptul de istorie literară* (din studiul roductiv și din textele antologate), unele paralele cu critici de structură i mănătoare, cum este americanul A Tate, pentru a degaja elemente noi vind vechea dispută istoric/critică lita etc. etc. Ar fi fost interesant de văzu ce influență a exercitat Călinescu asu urmașilor săi întru istorie literară, a într-un domeniu al structurii, unde i talia formelor indică tocmai îndepărta de estival care le generează, cum au absolutizate unele judecăți, relative, c au făcut carieră unele e chete, unele r mule, și de ce. În același timp, anole de *Istoria* care sustine apăsătoare istorie „Istoriei” pare a fi incompletă, folos chier elementele menționate în studiul roductiv pentru că imaginea trebuie r zentată în ambele direcții. Pentru iminea agrestunji verbale a presel legion într-un limbaj primitiv și violent, n oferă un colaj de fragmente foarte r uneori de o singură frază sau un fr ment dintr-o frază (cf. p. 127, 129); n-verificat și e probabil că fraza sau fr mentul înfățișat este partea cea mai s nificativă a textului. Dar niciăeri în me nu se antologhează fragmente de ză, e nevoie de context, de o minimă cadrare în ansamblu. E nevoie apoi numele autorilor, pe care, din pudc probabil editorul nu-l dezvăluie deși vorba unceri de ideologii legionari c ur cuti (I.P. Prundeni I. Rădulescu, N. su), e nevoie în fine de unele lămu privind revistele unde apar aceste ata și în general unde apar textele antolog cînd nu e vorba de reviste bine cunosc autorilor și pozițiile care determină iudinea față de istorie. Toate în de str tura unei ediții cu o adresare foarte l și cum o și interesul pentru subit ul pe care îl tratează. În fine, remari ditorul este foarte rezervat cu critica istoriei din perioada de după război, ac tocmai cu cel a căror acțiune a avut tiz de cauză prin îndepărtarea autori de la catedră: I. Vitner, al cărui lung ticol din 1948 e reluat în volum în a următor, adică cel în care Călinescu e suspendat din învățămînt. Sigur, e vo de amănunte care nu știu bese peca n din proiecția ideală a acestel cărți e e un vrilei de rememorare și o lectură citantă.

Mircea Anghelescu

* „Istoria literaturii române” de G. Călinescu. Dosarul critic, editie îngrijită de Petre D. Anghel, tabel cronologic de Rodica Pande, Editura Eminescu, București 1993, 350 p.

povestea vorbeli

Un pronume neutru

O construcție specifică limbii române în variantele ei populare, familiare și argotice este aceea în care forma pronominală *o* apare, în poziție de complement direct, pe lângă un verb, însoțindu-l pe acesta în toată conjugarea sa: „a o păți”, „a o tuli”, „a o mierli”. În asemenea situații, *o* este considerat un pronume cu valoare neutră (generică, nedefinită), vid de sens și chiar lipsit de funcție sintactică: inclus pur și simplu în structura unei locuțiuni.

O ar putea să pară un accident istoric: rezultatul întîmplat al înlocuirii unui substantiv dintr-o locuțiune sau dintr-o expresie prin pronumele corespunzător. În unele cazuri forma inițială e chiar ușor de reconstituit: locuțiunea familiară *a o da în bară*, de exemplu, provine din limbajul sportiv, iar pronumele substituie, cu siguranță, substantivul *mingea*. Locuțiunea argotică *a o scăpa la găleată* („a fura”, *găleată* fiind o metaforă pentru „buzunar”) trimite prin *o*, în mod cît se poate de transparent, la cuvîntul *mină* (sau la un echivalent argotic al său). Sînt destule cazuri însă în care explicațiile etimologice rămîn simple ipoteze — *a o pune de mămăligă*, sau *a o lua din loc* de exemplu; adesea, așa cum observa mai de mult Sextil Pușcariu, „nimeni n-ar putea spune pre-

cis ce reprezintă acest *o*”. Cel mai comod e să reduci toate aceste situații obscure la cazuri de analogie, de extindere formale a unui model inițial motivat. „Succesul modelului trebuie însă oricum explicat; cu atît mai mult cu cît extinderea încalcă uneori restricții gramaticale, o atașîndu-se unor verbe intransitive: *a o tuli*, *a o uși* etc. Într-un recent și foarte interesant studiu asupra argoului românesc („*Mîstăcarea*”), Th. Granser observă că sînt foarte multe construcții în care substantivul absent are un sens sexual, deci în care omiterea sa poate fi considerată ca pseudo-eufemistică: ascundere, dar și trimitere indi-

rectă. De fapt, mai interesant decît a încerca regăsirea substantivului absent — ar putea fi a surprinde o explicație mai generală pentru folosirea lui *o*. E totuși evident că, oricît de diferite ar fi punctele de pornire, respectiv numele înlocuite, rezultatele sînt convergente: forma feminină de acuzativ a pronumelui apare ca un stabil purtător al valorii neutre. Fenomenul e și el specific limbii române, fiind ilustrat de diverse cazuri în care valoarea „neutră” e exprimată printr-o formă feminină: pronume demonstrativ („Ce-l cu asta?”; „Asta e!”), nehotărît (*una, alta*; „pînă una-alta”), relativ („ceea ce e sigur...”), adesea cuprinse în locuțiuni adverbiale („de aceea”, „de-ala”, „cu toate acestea”). Cele mai răspîndite dintre cuvintele cu sens vag și general, care pot substitui alte cuvinte mai concrete sau enunțuri întregi, sînt și ele feminine: *chestie*, *treabă* (în limbajul familiar), *situație*, *problemă* (în cel standard).

De altfel, chiar forma neaccentuată *o* cu valoare neutră funcționează în română, în afara locuțiunilor, în situații în care reia sau anticipă un enunț: *am spus-o*, *o declar...* Interpretarea pronumelui depinde aici întru totul de contextul în care e plasat. Construcțiile de acest tip sînt tratate de unii lingviști ca perfect normale, integrate sistemului limbii române. Iorgu Iordan

considera însă (în *Limba română* actuală. *O gramatică a „greșellor”*, 194) că respectivele construcții sînt livrete artificiale, deci nerecomandabile: „ar reprezenta aplicarea unui model străin în cazuri pentru care româna prefera construcția absolută („Știu. A aflat” — nu: „O știu; am aflat” sau un demonstrativ („știu asta”). aceeași părere e astăzi și Mioara vram (în *Gramatica pentru toți*, 198). Acceptînd totuși un pronume ca as trecerea la *o* nu are cum fi neobișnuită: fie și doar prin intermediul un enunțuri de tipul „Asta o știu deja”, „asta am spus-o eu” etc.

Pînă la urmă, aspectul cel mai interesant al construcțiilor cu *o* mi pare a fi caracterul lor marcat act tranzitiv: mimînd acțiunea care aștează un obiect, locuțiunile de tipul *o șterge*, *a o incurca*, *a o imbuli* sporesc participarea subiectului la acțiune. În raport cu *a muri*, al cărui subiect gramatical e, fatalmente, „pacient”, sinonimul argotic *a o mie* induce, paradoxal, ideea de acțiune de implicare directă. Nu întîmplător semnificația verbală de „plecare rapidă” e exprimată printr-o serie foarte bogată de asemenea construcții: *a șterge*, *a o rade*, *a o tunde*, *a o tăia*, *o tuli*, *a o întinde*, *a o lua din loc*, *o lua la picior* etc.: prin suprapunerea sensului literal peste cel metaforic deplasarea e prezentată ca marcată: numai activ și intențional, dar și afectare a unui obiect (nedefinit). Vorbirea populară și argotică transformă mișcarea într-o acțiune mai puternic orientată, chiar violentă. E o tendință confirmată și de alte expresii în care acțiunea de a pleca e prezentată, afectînd un substitut metonimic (metaforic al agentului) — *a-și muhoitul*, *a limba ursul* — sau al cadrului, al mediului: *a curăța locul*, *a simplifica peisajul*. Transzitivitatea gramaticală corespunde astfel unei trăsături semantice mai adînci (de intensificare a acțiunii); nu cred că ar fi exagerat să vedem în ea și un semn al narativității pe care limba vie a comunicărale o dezvoltă.

Rodica Zafiu

Biografia unei idei (II)

Adrian Marino, BIOGRAFIA IDEII DE LITERATURĂ, II, Editura Dacia, Cluj, 1992

Trimițându-mi spre recenzare cel de-al doilea volum din Biografia ideii de literatură, Adrian Marino îmi face o dublă onoare. A ceea ce a se fi oprit, îmi și numai pentru o clipă, la recenzia pe care am publicat-o în Luceafărul, în 1991, cu prilejul apariției primului volum, și aceea de a fi scris Prefața noii sale cărți, pentru a polemiza pe larg cu cel pe care îl numește „un distins recenzent”.

Observam în cronică din 1991 că anticălinescianismul lui Adrian Marino este exagerat și că, în definitiv, orice lucrare mai amplă (culturală, de istorie sau chiar de critică literară) ar trebui să aspire la a da viață materialului examinat, printr-o ipoteză ontologică, dacă se poate. După Adrian Marino, G. Călinescu n-ar fi fost în posesia unei astfel de ipoteze, spre deosebire de Vianu sau de Noica. Opera sa, „considerabilă” de alături, neputând oferi „în nici un caz un model românesc pentru asfel de preocupări.”

Mă rog, constatând că e vorba de o convingere adâncă, nu mai insist. Pe de altă parte, însă, n-aș vrea ca în Prefața celui de-al treilea volum (predat deja „Editurii Dacia”), Adrian Marino să mă decadă cu o treaptă și din postura de recenzent literar și să mă treacă, hotărât, printre adepții micului „eseism” superficial, „facil publicistic, dominant în unele cercuri”, cum se spune la un moment dat în Prefața celui de-al doilea volum. N-ar fi deloc exclus să se întâmple așa, pentru că, am mai spus-o, Adrian Marino „mai degrabă își inventează, decât își descoperă adversarul”. La acest capitol el ilustrând cu strălucire ceea ce indeobște se înțelege prin „spirit creator”. Mă rezum, prin urmare, la ceea ce însuși Adrian Marino afirmă despre opera sa, presupunând că acestea sînt lucrurile pe care ar dori să le audă.

Deci: „Volumul II din BIOGRAFIA IDEII DE LITERATURĂ acoperă, conform proiectului inițial, perioada secolelor 18 și 19. El continuă în mod consecvent obiectivele și metodele volumului I.”

„Esențială ni se pare, în primul rînd, definirea cu maximă claritate a perspectivei culturale din care este concepută întreaga lucrare. Criticul și istoricul ideilor literare din estul Europei scrie într-un context istoric și cultural specific, mult deosebit de cel occidental. În a-

ceastă zonă, o serie de probleme esențiale au fost de mult rezolvate, ceea ce nu este cazul regiunii noastre. Aici, un anumit nivel mai întîrziat de dezvoltare (din diferite cauze obiective), lipsa unor tradiții, dificultățile enorme produse de izolare, dogmatismul și reproșul regimurilor totalitare impun răspunsuri, alitudin și reacții proprii, necunoscute criticului și istoricului apusean. Criticul estic, român în speță, își revendică în consecință dreptul la pluralism, diferențiere și alteritate, la inițiativă și soluții personale, la rezolvarea unor probleme caracteristice zonei sale într-un mod specific.”

„Se trece, în genere, prea ușor peste condiția reală, culturală mai ales, a criticului român, care nu are vocație de epigon. Pentru acesta din urmă lucrurile sunt limpezi și ușoare: el se supune ultimei mode culturale; cu zece cărți străine în față el complicează pe a unsprezecea. Urmăriți sistemele curente de referințe: doar ultimele concepte, metode și titluri, vulgarizate, în circulație. Poziția opusă — singura constructivă și cu adevărat creatoare — este mult mai dificilă, mai greu de realizat, de asimilat și de acceptat.”

„În cazul BIOGRAFIEI IDEII DE LITERATURĂ, programul nu poate fi decât următorul: schema generală, „universală”, a istoriei ideii de literatură, trece inevitabil și necesar pe primul plan. Deoarece: 1. Ea singură oferă

orientarea de bază; 2. Ea scoate în relief, în mod documentat, toate reperele esențiale; 3. Doar aceste repere oferă «locuri» sigure de integrare și încadrare în sistemul ideii de literatură; 4. Numai printr-o astfel de articulare, critica românească a ideii de literatură (și de idei literare în general) își poate construi un punct solid de plecare pentru continuarea și dezvoltării proprii, prin cercetări originale, prin opere de reală personalitate critică.”

În concluzie, BIOGRAFIA dovedește „înăoia o dată, un adevăr elementar, verificat de milenii: doar opera de personalitate rezistă; imitațiile, compilațiile, sincronismele mecanice, «formele fără fond» sunt uitate. În sfîrșit, doar o astfel de «lectură» riguroasă a istoriei ideii de literatură poate supune unei terapii de șoc micul «eseism» superficial, facil publicistic, dominant încă în unele cercuri.”

Ar fi, totuși, vorba și de o mică rezervă critică: „Deși aparatul de referințe este foarte dezvoltat (de fapt, cel mai întins, disponibil în țară dar și străinătate, în acest domeniu), spune Adrian Marino în finalul Prefetei sale, el poate fi încă mult îmbunătățit și amplificat. Multe izvoare sunt folosite pentru prima dată, dar altele, dintr-un motiv sau altul, ne-au «scăpat». Și dacă avem un sincer regret este că volumul I din BIOGRAFIE nu s-a bucurat deloc de ceea ce el are în primul rînd nevoie: de o critică tehnică, de completări și rectificări precise, pe texte. Avem speranța că volumul II (cel de față) se va bucura, poate, de ceva mai mult noroc în această privință. Poate...”

Păi, dacă ni se dă voie, să ne oprim la capitolele despre Literatura populară și „Literatura distractivă” sau la cele două subcapitole intitulate Heteronomia literaturii și Ierarhia literaturii. Aici, în bibliografia utilizată (oricum, inepuizabilă), ar mai putea intra (alături de numeroase alte lucrări, consacrate „genurilor” literaturii „de distracție”, pe care nu le mai citez) cel puțin următoarele:

Alfred Adler, *Möblierte Erziehung. Studien zur pädagogischen Trivialliteratur des 19. Jhts.*, München, 1970; Pierre Brochon, *Le livre de colportage en France depuis le XVI-e siècle*, Paris, 1954; Eva D. Becker, *Der deutsche Roman um 1780*, Stuttgart, 1964 (lucrare de referință pentru relația cult/trivial în roman); Dorothy Blakey, *The Minerva Press, 1790—1820*, Londra, 1939; P. Bailey, *Leisure and class in Victorian England*, Londra, 1978; N.F. Cantor și M.S. Werthmann, *The history of popular culture*, New York, 1968; Louis Chevallier, *Classes laborieuses et classes dangereuses à Paris pendant la première moitié du XIX-e siècle*, Paris, 1958; Alec Craig, *The banned books of England and other countries*, Londra, 1962; A.E. Dobbs, *Education and social movements*, Londra, 1919 (considerată o lucrare standard în legătură cu fundalul cărții, al lecturii și al educației populare în Anglia, în perioada 1700—1850); Fr. Lacassin, Noel Arnaud și Jean Tortel, editori ai culegerii de studii și comunicări din *Entretiens sur la paralittérature*, Paris, 1970 (ultimul autor al cărții intitulate *Qu'est-ce que la paralittérature?*); Rolf Engelsing, *Der Bürger als Leser. Lesergeschichte in Deutschland, 1500—1800*, Stuttgart, 1974; S. Easton, A. Hawkins, S. Laing și H. Walker, *Disorder and discipline. Popular culture from 1550 to the present*, Londra, 1988; Gunther Fetzer, *Wertungsprobleme in der Trivialliteraturforschung*, München, 1980; Martin Greiner, *Die Entstehung der modernen Unterhaltungsliteratur*, Hamburg, 1964; Richard Hoggart, *The uses of literacy*, Harmondsworth, 1957 și 1966; H.H. Houben, *Verbotene literatur von der klassischen Zeit bis zur Gegenwart*, 2 vol. Berlin, 1924, Bremen, 1928, reeditate în 1965; Horst Kunze, *Lieblings-Bücher von damals*, München, 1938 (reeditată în 1965); Max Lüthi, *Volksliteratur und Hochliteratur*, Berna și München, 1970; Yves Olivier Martin, *Histoire du roman populaire en France de 1840 à 1891*, Paris, 1930; Walter Nutz, *Der Trivialroman. Seine Formen und seine Hersteller*, Köln, Opladen, 1982; Hainer Plaul, *Illustrierte Geschichte der Trivialliteratur*, Leipzig, 1983 (lucrare indispensabilă); Michel Ravon, *Histoire de la littérature ouvrière du moyen âge à nos jours*, Paris, 1953 (reeditată în 1974); Mariane Thalmann, *Der Trivialroman des 18. Jhts. und der romantische Roman*, Berlin 1923 (reeditată în 1967); J.M.S. Tompkins, *The popular novel in England, 1770—1880*, Londra, 1938 (reeditată în 1961 și 1985); L.B. Wright, *Middle class culture*, North Carolina, 1935 (cu numeroase reeditări).

Ca și volumul de studii *Zur Dichotomisierung von hoher und niedriger Literatur*, Frankfurt a. Main, 1982, editori Christa Bürger, Peter Burger și Jochen Schulte-Sasse.

Ca și cele câteva contribuții românești în domeniu, de la V.A. Urechea, Sofronie Ivanovici, A.D. Xenopol sau N. Iorga (despre literatura de bas-étage), în secolul XIX și pînă la Dinu Pillat sau Paul Cornea (despre romanul de mistere, despre circuitul popular și circuitul cărțurăresc), în secolul nostru. Și asta pentru că, am văzut, „criticul estic, român în speță”, își revendică dreptul la „rezolvarea unor probleme caracteristice zonei sale, într-un mod specific.”

Florin Manolescu

caiet de caligrafie

Un duș cu aparatul de sudură

Făcînd literatură și cu scopul de-a clădi (cit de cit) la mine, de-a mă mai curăța (încet-încet) de păcatul adunat zi cu zi, o viață întregă, scriînd și ca să las pe hîrtia spiritual-igienică leșul, mizeria, feul păcătoșeniei, de multe ori „imaginile” sînt pedepse; sancțiuni pe care mi le aplic singur; injurături de scribă profilactică ce mi se preling din colțul gurii pe bărbie.

Iată o pedeapsă pentru acele momente în care nu mai pot să văd nici un fel de chip și de asemănare ale lui Dumnezeu pe fețele oamenilor, o pedeapsă pentru acele momente în care văd (ca-n oglindă) draci: îmi imaginez propriul meu cap plutînd cu fata în sus, rețezat, tranșat la jumătate, cam din dreptul urechilor, plutînd în tigaia plină cu ulei încins, sfîrșind pofcios cu ochii bulbucati, mirosînd strîcat a carne prăjită, lăsîndu-și sosul...

Nu se prea poate vedea cerul din veceu. (Poate doar așa cum a scris un grozav poet, Marius Oprea: prin „inimioara” aceea decupată în usa de lemn a unor closete de curte, de la țară). Într-un alt text — al meu de data asta — am scris că primele versuri le scrijeleam la 7—8 ani pe usa veceului din casa părintească, veceu pe care-l numeam acolo „chilia noastră de zi cu zi”. Bietul veceu de-acasă! Am pornit de

la copilărească întrebare: „de ce stau cei mari și cite-o oră întregă acolo, citînd ziarul?”. Poate și pentru că, în programul lor încărcat, erau singurele ceasuri de stat numai cu sine. Poate că veceul de-acasă era singurul loc de perfectă intimitate, în care nu se simteau observați de nimeni, în care își puteau duce liniștiți, unde vroiau, gîndurile. Își puteau da drumul în vole mimicii, în camera ta poți să fii și cu altecineva, în spațiul de faianță albă, ca de spital, ești (de obicei) numai și numai singur.

ca un fel de Adam înainte de crearea Evei. Poate că merg eu, mult prea departe, dar bietul veceu (ca și căldura și întinericul de sub plapumă) ar putea fi o reluare a spațiului din burta mamei. (Și fac imediat conexiunea cu „nerusinatele” teorii psihanalitice despre primii ani ai copilăriei.)

Cum să salvezi cit de cit biata condiție a veceului de-acasă? Căci toate de pe lumea asta trebuie să au și ele o cit de mică șansă de-a contribui, cum or putea, în înminunarea lumii de-aici în lumea de-apoi.

M-am gîndit de cîteva ori — cu teama, știind că vechile icoane eludează problema sexului Mintuirătorului — că Iisus își făcea și el (altfel cum?) nevoile.

Toate cărțile, după modelul Bibliei, devin una. Toate tind să se topească, să fie cuprinse în Biblie. (Acesta fiind un proiect anti-Babel). Maldărele de citate, de supra-citate, de sub- și meta-„scrieri paralele” se reduc (în esență, în secul lor propriu) la unul sau mai multe paragrafe biblice.

Îmi aduc aminte că la 12—13 ani am cumpărat o carte de poeme de un oarecare autor și am descoperit acolo — indiferent de valoarea acelor texte — întreg limbajul poeziei moderne. Imediat după această lectură am scris (într-o totală curăție bibliografică) vreo 10 poeme dintre care, cu unul, am și debutat într-o revistă bucuresteană de mare prestigiu (în paranteză fie spus era chiar Luceafărul).

Ideal nu există carte nesubsumată Cărtii. Ideal, toate cărțile Bibliotecii au un singur izvor. Ideal și real: în același timp. (Acesta nu este neapărat un proiect anti-postmodernist, ci este chiar credință în realitate.) Întotdeauna ar trebui citit din orice carte ca din Biblie. Oricînd ar trebui să avem această putere și smerenie alchimică.

Un duș cu aparatul de sudură. Aparat montat regulamentar, cu robinetul la capătul căzii, în camera de baie pe care-o stii de-o viață: alb-albastră, blîndă, primitivă. Noaptea, tîrziu, ești obosit; nu mai aprinzi lumina. Îți plimbi aparatul de sudură pe tot corpul, mărînd din ce în ce mai mult presiunea de la robinet. Duș proaspăt rece. La început, partea murdară de carne și de os cade: ruptă, arsă, sfîrșind unsuroasă, duhînd puturos a păcat. Și-apoi începi să te transformi în lumină (pierzîndu-te încetul cu încetul, strălucitor, pe fereastra deschisă). Duș cu aparatul de sudură. Nu este sinucidere. Este curățire. Atît cît rămîne într-adevăr curat din tine este lumină indiferentă la anii-lumină: fotoni indiferenți față de spațiu, viteză și timp. (Cele de mai sus ar trebui să se petreacă oară de oară și-ar sta bine sub titlul: Cum mi-ar place să fie cînd scriu.)

Cristian Popescu

dim rachici

RUGĂCIUNI DE VIAȚĂ ȘI DESPOVĂRARE

Fii lângă mine,
Doamne, la cădere

Invățătorule A-Toate-Știutor,
Eu sint o frunză dintr-un vast decor,
Sub anotimpul care mă apasă...
Chiar și iubirea mi-este viermănoasă,
Deși a prins pe ramuri flori și fructe !...
Sint plin de sensurile intrerupte !...

Fii lângă mine, Doamne, la cădere —
Învăță-mă cuvîntul mai lung ca o tăcere !...

Rugăciune pentru iubită

Alungă-i de pe suflet intristarea,
Și-adu-i cu seara, Doamne, împăcarea.

A stat în zi ca-ntr-o pădure arsă —
Iubire către casă-acum întoarsă.

Cum vine pe alee, pașii ei
Par iambi liturgici, scrisi cu funigel.

Adu-mi-o, Doamne -n singele deschis,
Să-i simt văpaia dincolo de vis !...

Rugăciune de despovărare

La limita de aer și pământ,
Stă deschis, Doamne, ochiul Tău cel sfînt
Și ne scrutezi cu el din orice unghi...
Mă doare conștiința ca un jungă,
Pe care numai Tu poți să-l alini.
Indepărtîndu-mi relele pricini.
Mîhnirea mea transform-o în lentilă,
Focalizînd spre mine a Ta milă.
O parte sint din salt și din cădere —
Spală-mi păcatul, Doamne, e-un strop de
mîngîiere !

Rugăciune pentru rodirea livezii

Rodește, Doamne Sfînt, livada mea,
Să-mi pot familia indetula.
Inima-mi bate-n orice ram al ei —
Tată Ceresc, ajută-mi culesul să-l inchei.
Nădejde luminind de pretutîndeni,
Ferește-mi-o de molime și grindeni.
Te strigă ochii-mi blinzi și-ndurători,
Din mugurii ce se deschid în flori.
Din florile — mirese cu sufletul curat —
În drum spre fructul fără de păcat.

Doamne, veghindu-ne din simburi vii,
Livezii dă-i putere de-a rodi. Amin.

Rugăciune pentru vindecarea căilor deșarte

Tată Ceresc, apropie-mi de Tine
(Nevrăjmășindu-mi) clipa care vine,
Dă-mi cuget limpede ca un cristal,
Să-mi pot privi în ochi orice rival.
Să pot discerne griul de neghină —
Timp și Netimp, Lumină din Lumină ;
Nemoarte-a lumilor, căleînd pre Moarte —
Vindecă-mi, Doamne, căile deșarte !
Amin !

Rugăciune la întoarcerea acasă

În haosul din mine, Doamne-al meu,
Rogu-Te-aprinde-un tandru curcubeu,
Să liniștească ape pingărite,
De slava Ta tot spațiul să palpate !
Iar cînd îmi stăruie-n destîn abise,
Ține-i iubirii porțile deschise ;
Sfînteste, Doamne, orice potecea
Suind spre mine și spre casa mea !

Rugăciune la clintirea zăgazurilor

Cînd se clintesc zăgazurile-n mine,
Doamne-mblinzește clipa care vine ;
Fă-i cugetului meu liman cu soare,
Oprind a turburelui ceas viltoare.

Pui de năpirci în preajmă mi se-atin —
Gonește-i, Doamne, cu-al Tău har divin !
Eu, regîndînd și mînti și mări amare,
Vrut-am să-ti fiu egal, și-Ti cer iertare.
Cu pumnul Timpu-n frunte l-am izbit —

Iartă-l pe-un păcătos nechibzuit !
Amin.

Rugăciune pentru gîndul cel bun

Nu lăsa fiara-n mine, Doamne Sfînte,
Să-mi urle în priviri și în cuvînte,
Cînd Moartea-mi stringe trupul ca-n
menzihne.
Învăță-mă să mă despart de mine,
Prea am mîhnit pămîntul îndelung ! —
La milostirea Ta cum să ajung ?
Mă simt ca iarba arsă sub picioare —
Renaste-mă cu ploaie și cu mult soare !
Tu, ce pui sens și-n viermi și-n constelații,
Ascultă-mi, Doamne, sufletu-n vibrații !
Revarsă tîhnă peste robul Tău —
Dă-i gîndul bun, fără păreri de rău !

EX LIBRIS

Paul Dugneanu
FORME LITERARE
Editura Eminescu

Cel de al doilea volum al criticului Paul Dugneanu are și el stagiul de sertar, la editura de această dată. El cuprinde o suită de eseuri și contribuții critice „reliefînd cîteva direcții și orientări în proza și poezia română de azi”, evoluînd între „real și imaginar”, urmărind fenomene ce definesc creația unor autori din cele mai diferite generații, grupate în secțiunile „Forme ale realismului”, „Fantastic, mitic, parabolic”, „Ironie, parodie, livresc”, „Între onirism și intelectualism”, „Radicalismul poetic”, „Medievalism, barocism, romanism” ș.a. Introducerea pune de altfel cititorul în temă în legătură cu criteriile care au prezidat la structurarea selecției acestor texte publicate în vechia serie a revistei „Luceafărul”. Rezultă o imagine coerentă a „direcțiilor fundamentale ale peisajului literar actual”.

Anatolie Paniș
DINCOLO DE LISABONA
Ed. Porto Franco

Deși cenzura nu mai veghează clănțănindu-și foarfecile, iată că parabola nu dispare din literatura noastră. E drept însă că romanul a fost scris în anii 1988-89, deci recursul la acest procedeu nu era atît o opțiune de ordin estetic, cît unui dictat de împrejurări. Literatură de sertar așadar, romanul lui

Anatolie Paniș proiectează drama istorică — și politică — în imaginar, ascunzînd înțelesurile sub embleme. O construcție epică amplă, cu personaje simbolice, transpune într-un univers cumva oniric realități consumate în anii '40. Soarta unei țări rupte în bucăți și a unor familii prin inimile cărora trec frontiere de foc și de sînge este un subiect dificil aproape riscant. Recursul la parabolă, chiar impus de împrejurări, este soluția care conferă unei scrieri de acest fel cele mai bune șanse de a se împlini artistic și de a evita un eventual caracter ilustrativ sau tezigist. Este de presupus deci că parabola, de altfel reactivată de nu puține romane moderne, la noi și în alte literaturi, va supraviețui cenzurii, din considerente estetice.

Gabriel Avram
SCRISORI CĂTRE INFINIT
Editura Moldova

Deși în librării numărul traducerilor îl copleșește pe acela al cărților românești, îndeosebi la capitolul literatură contemporană, mai apar totuși și autori români iar unii chiar și de tează.

O surpriză plăcută produce, astăzi, volumul de început de drum al lui Gabriel Avram, voce lirică pură, forță, poet imaginativ, creator de imagini frumoase, cutreierat de visări, interzic, vizitat de ingeri. Tristeți nostalgice se amestecă în cartea lui cu mintiri confuze, într-o poezie muzicală, bogată în armonii, discretă, melancolică. Ipostaza predilectă a poetului este aceea solitară, delicată și fără zii : „Tăcere ! Poetul pășeste încet / cu două aripi în spate atîrnate / pădurea se-nclină smerit, iar nașpe chei / frunzele-n taină se-așează nă-rind”. Un volum unitar, al unui poet egal cu sine, înzestrat cu gust, de ostentativ și provocator, care nu călăuzește modernitatea, dar nici n-o refuză. Imită și își urmează drumul călăuzit de instinctul artistic și nu de moda exterioare.

Stefan Munteanu
SCRISORI VIENEZE
Editura de Vest

Se mai publică așadar și note de călătorie, ce aparțin tot ambiantei post-decembriste. Profesor universitar, autor al mai multor volume despre stăruirea limbii literare, autorul volumului își notează impresiile din perioade în care a funcționat ca profesor asociat în Austria, prilej pentru contacte intelectuale, experiențe culturale și artistice (Viena, Salzburg, Roma, Veneția, Florența). Se amestecă reminiscențele livrescilor, sensibilitatea pentru natură, evocările, dialogurile, consiliațiile de ordin cultural și lingvistic. Este genul de carte care se citește totdeauna cu plăcere pentru deschiderea ei spre alte orizonturi.

De zece ani mai trist

(Cuvint rostit la Simpozionul omagial NICHITA STĂNESCU, în Academia Română).

Onorat Forum al învățării, spiritua-
lității, și artelor românești, stimați colegi
scriitori și traducători, confracții mei
români,

M-a emoționat profund onorata dum-
neavoastră invitație; cu mare bucurie
m-am înființat aici, împreună cu priete-
nii mei Srba Ignjatović, Ioan Flora,
Moma Dimić, Miljurko Vukadinović,
Vlasta Mladenović și Dragoljub Firulović,
ultimii doi din Valca Timocului.

Dar, iată, mă văd constrins să vă vor-
besc trist, cu zece ani mai trist decît pe
15 decembrie 1983, cînd, despărțindu-ne
de fratele nostru Nichita Stănescu, am
strigat: „fartă-mă, tartă-ne, dragă Ni-
chita, pentru că încă mai sîntem în
viață!”

Doresc să vă arăt acum două volume.
Primul se numește *Oase plîngînd* și cu-
prinde exact 33 de poeme scrise de Ni-
chita Stănescu la Belgrad, în toamna lui
1982. El este publicat în românește la
noi, la Panocevo, cu un preț dublu lu-
minos: omagial — după „Cununa de
aur” de la Struga, în Macedonia, dar și
sărbătorind împlinirea celor cinci de-
cenii de viață ale poetului. Din păcate,
destinul a ales ca acest volum să devină
(să rămînă!) **ultimul volum publicat în
timpul vieții marelui poet.**

Nu mult după tragicul 13 decembrie
1983, a apărut la Belgrad, în traducerea
mea grabnică și imperfectă, acest volum
antologic: Nikita Stanesku — *Jedino moj
život*; Nichita Stănescu — *Numai viața
mea.*

„Trecut-au ani...”
În pămîntul tău „numit România”, bă-
trîna Nichita, s-au schimbat multe. De
bucurie, nu-mi vine să cred: toate zia-
rele sînt acum pline de tine, de poeme-
le, pozele și desenele tale. Atunci, îți
amintești, între 13 și 16 decembrie 1983,
nicăieri nici o veste despre tine. Parcă
tu n-ai murit și nici nu vezi fi înmormin-
tat, n-ai mai fost nici viu, nici mort...

În dimineața aceea plină de gheață în
suflet, în prima zi a României fără de

tine, la ora 4 dimineața, am stat primul
la coadă, la zăre, la Gara de Nord. Am
cumpărat un ziar, două, trei... pe toate.
Nimica, nici un cuvînt!? Nici un ziar
românesc nu constata faptul simplu și
plin de istorie: tu ai plecat dintre noi.

Atunci, la Belgrad, Desanka Maksimo-
vić a noastră, a ta, cu brațul său rupt,
scrisese o „Invocare”, strigînd:
„aprinde-te de bunătațe
și luminează, fă-ne să auzim
o sută de inimi ale tale,
o sută de sisteme vasculare,
apropie-te de vîzul nostru,
apropie-te de auzul nostru.”

Abia acum te-ai apropiat de ea, cînd
a plecat și Dinsa în Brankovina sa na-
tală. Îți mai amintești, atunci, la Belgrad,
ți-ai dat o „întîlnire cu ea... la Keops”?
Oare a sosit? În „Atunci” al tău,
apucăci:
„albul devenea negru
linia, punct
și cuvîntul fără de înțeles.”

Cum să-l înțelegem, acum?
Propun să facem pe loc o lectură co-
mună.

În 5 aprilie 1976, Nichita mi-a dăruit
două poeme în manuscris. Din motive
tragice, acum binecunoscute, el m-a
rugat „să le pun la adăpost”. Știam
foarte bine că pe atunci ele nu aveau
voie să existe. Iar să apară — nicicum!

În original, ele sînt încă inedite. Tra-
duse în limba sîrbă, ele au stîrnit glorie
României. Nu exagerez prea mult. Pe
seurt, sîrbii noștri iubesc România prin
Nichita, prin poemele lui dureroase.
Vorba lui Blaga: „cerească atingere!”
În manualele școlare, de exemplu, de
mai mult de două decenii, copiii noștri
invață dragostea după o poezie populară
sîrbească și prin „Trist cîntec de dia-
goste” de Nichita Stănescu. Ați știut
aocasta?

Dar acum, hai să auzim cele două poc-
me inedite. Primul se numește „Soldat,
curvă și cîine”. Iertați acest accent al
meu sîrbo-valah...

„Eu sînt soldatul unui stat mic
Victoria mea este moartea mea
Nu pot să înving decît dacă mor.
Iar cînd se lasă seara
îmi pîngăresc trupul
numai să rămînă virgin
trupul țării mele...
Iar cînd ciudatele lumini
iau loc pe cerul cu stele puține,
latru, mirii și latru
și sînt mina patriei pe zgarda mea
cum mă asmut
și mă retrage
și mă asmut”

(Nichita, transmis cu moartea în
suflet pentru Adam)

Propun numai o simplă întrebare:
oare poetul știa tot, dinainte și peste
timp? Realitatea actuală, acum trăită de
noi, este o simplă coincidență sau și o
presimțire magică, adică „măiastră”?
Sper că da, este.

Ascultați acum, vă rog cu din suflet,
un poem într-adevăr antologic și cutre-
murător: „Fîind și strigînd”...
„Doamne, apără poporul român.
Aj grijă de el și
apără-l!

El este al tău
cu blîndețea lui de miel
și cu răbdarea lui de taur,
cu omenia lui
de floare de zăpadă
ce se vede pe goam, Doamne,
pe feroastră și pe libertate!

Doamne,
poporul meu nu se spală de mine!
Eu nu mă spal
de poporul meu!
Dacă-mi vine alt miros
decît mirosul lui,
mă spal pe mîini
numai de propriile mîini,
și mă las legat
de boarea de zăpadă
a poporului meu.
Mărul se poate spăla
numai de măr,
de pomul mărului nu! De pom nu!
Apără Doamne poporul român
și nu te spăla de el!
Pe maică-mea
care m-a născut pe mine
am dăruit-o poporului român.
Dăruiește-ți Doamne
pe maică-ta, care te-a născut pe tine,
poporului român!
Halleluyah!

(Nichita Stănescu, 1976, proprie-
tea privată și publică a fratelui
meu Adam Puslojic)

Atîta tot.
Iată, v-am adus acasă cele două poeme
și eu vă rog să primiți acest dar al lui
Nichita, al vostru, al nostru, al vostru...
Al tuturora!

La București, 30 martie 1993

spectator

Între ascetism filosofic și libertate conjugală

La Teatrul „Odeon” a fost realizat
un spectacol de o rară combustie idea-
tică, de intelectualitate fină, de ascetism
filosofic, intitulat „Petre Țuța —
Teatrul seminar, Bîos și Eros”, în re-
gia lui Dragoș Galgoțiu și scenografia
lui Vittorio Holtier. Scenariul, esenția-
lizat după scrierile și ideile emise oral
de straniul și valorosul filosof Petre
Țuța, cuprinde un Prolog-seminar
despre teatru și rosturile lui în lume,
un act Bîos și alt act Eros. Există în
text o inundație de întrebări pentru
găsirea **absolutului**. Mari virtuți ale
carismaticului Petre Țuța, înainte
de a trece în Empireu, erau oralitatea,
soliloquiul, ambele benefice pentru
teatru. Desigur, pe scenă, a trebuit să
apară dialogul, tensiunea meditativă
asupra ideii filosofice, incandescenta
reflecției asupra vieții terne, mizera-
bile, voluptatea jocului transcendental
și iluminările parapsihologice. Realiza-
torii spectacolului s-au ferit de ilustra-
tivism ieftin și comod, îmbrățișînd
sugestivitatea multiplă prin metaforă.
Spațiul de joc este pe mai multe pla-
nuri, avînd ca fundal satul românesc
înălțat la cotele înalte ale sacralității.
Spectacolul este neobișnuit, dens spiri-
tualizat și conferă deosebite satisfacții
rasat-intelectuale publicului. Nu s-au
putut feri de saturația citatelor, ceea
ce îl încarcă prea mult cu stil livresc,
iar teatral sînt des repetate mijloacele
de expresie, registrul interpretativ
fiînd totuși limitat. Dragoș Păslaru
este subtil și ludic, desfoliază sensuri
surprinzătoare din citatele lui Țuța,
are necesara vioiciune și doritele ru-

peri de ritm vocal, nuanțează suficient
pentru a nu deveni plicticos. O surpriză
plăcută este Mirela Dumitru, excelentă
în tot ce face, mai ales prin ingenuita-
tea sa plină de dinamism și de tulbu-
rări. Ceilalți actori distribuți (Camelia
Maxim, Marius Stănescu, Diana Gheor-
ghian, C. Cojocaru, Marian Ghenea,
Mona Ciobanu, Ioana Abus și Zoltan
Butuc) alcătuiesc o echipă tinerească
și colorată, care scoate spectacolul din
lentoarea și staturitatea acestui gen
de teatru filosofic.

Pe micul ecran, la început de an, am
fost invitați să vizionăm un agreabil
și relaxant spectacol teatral de buzur-
nar, cu titlul „Libertate conjugală” de
Dario Fo și Franca Rame, în regia
Domniței Munteanu. Textul este tipic
absurdului dramaturg italian Fo, furios
și violent, trîsnit și șocant, supradi-
mensionînd peste limitele normalului
relațiile aflate în criză ale unui cuplu,
luptînd pentru recîștigarea libertății
conjugale, dacă nu se poate altfel, a-
tunci prin... fireasca (pentru zilele
noastre nebune) sinucidere (simulată
grotesc). Spectacolul este făcut în regis-
trul stilistic al teatrului de cameră, cu
ritm alert, chiar sufocant și cu întreaga
cohortă de mijloace brutal-bufe și
violent-sexuale, fără a sparge învelișul
estetic și fără a depăși granița decen-
ței. Regia a fost ajutată în demersul ei
de doi actori excelenți ai acestui gen de
teatru furios — Iarina Damian și Dan
Condurache, care joacă magistral ipos-
tazele eroilor cuplului, cu dezinvoltu-
ră și bucurie, oscilînd cu suplețe prin-
tre meandrele rolurilor, printre stările

refulante și aspirațiile erotomane, de-
fulîndu-se. Masca aparențelor le acop-
eră perfect chipurile și gesturile, mai
ales gîndurile (malefice uneori, benefi-
că alteori, egoiste mereu) și opulenta
farsă pe care și-o joacă, virtuoz, unul
altuia. Drăgălășenia ei și duritatea di-
simulată a soțului, pe fondul unui an-
samblu comic de salon, asigură succe-
sul eclatant al acestui spectacol de tea-
tru video, cum ne-am dori să mai ve-
dem pe micul ecran.

La Studioul „Casandra” al Academiei
de Teatru și Film, o nouă premieră:
„Bertoldo la Curte” de Massimo Dur-
si. Spectacol amuzant, deconectant,
chiar fermecător pe două treimi din
parcursul său scenic, recomandabil
pentru stresul cotidian. Regia: tinerii
Anca Bradu și Theodor Cristian, care
descifrează în registru vioi și-n ritm
trepidant textul spumos, folosînd col-
loratura fină a umorului suculent și
de bun gust, oprindu-se la semnaliza-

torul graniței teatrului-bilci, grosier,
păstos. Funcționează creator destulă
fantezie, destulă poftă de joc (à la
commedia dell'arte), destulă siguranță
în geometria mișcării scenice, dar a-
bundența acestora în corpusul specta-
colului și alertețea drăcească, sufocan-
tă, duc la o secătuire a izvorului ima-
ginativ în final, la o sărăcire bruscă
a mijloacelor expresive, ultima cortină
căzînd peste niște juvenili histrioni
epuizați. Decl, excesul și lipsa unei gra-
dații firești, au sortit eșecului tocmai
punctul voltaic al oricărei comedii —
finalul. Satira elegantă și ironia „sub-
țire” sînt întregite de ilustrația core-
grafică a Roxanei Colceag (cu un dina-
mism infernal și o bogată paletă sim-
bolică a trupurilor și gesturilor) și de
glumeața ilustrație sonoră, semnată de
Mircea Octavian. Frenetică este inter-
pretarea fetelor, angajate într-o au-
tentică „Lisistrată” (bătălie împotriva
bărbaților suduli, alinați și tirani-
zanți), instaurînd în vechia cetate „pu-
țerea și domnia” lor, adică... matriar-
hatul! Toate „cutumele” spectaculoase
și hilare ale măreției masculine sînt
răsturnate, încălcate, ridiculizate și în-
locuite, este impus cu forța seducției în
relațiile interumane și-n comportamen-
te „corsetul” feminității (citeodată, de-
monice) ca rațiune a existenței socia-
le (inclusiv a cuplului). Interpretele,
bine timbrate expresiv, cu aplomb in-
terior (arzător, demolator), cu portrete
precis (dar divers) conturate, pendu-
lează între ingenuitate și maniera de
bon ton aristocratic (și snob) și direc-
țetea firească și libertatea de mahala
pitorească. Iese în evidență „scanda-
loasa și inverșunată” instigatoare și
căpetenie a războiului contra patriar-
hatului despot, tinăra Mihaela Tele-
oacă. Dintre masculinii „învinși” (cu
botul pe labe), se remarcă la fel de ti-
nărul Gabriel Costea. Pe amîndoi îi
așteaptă, sperăm, cariere artistice re-
marcabile (dacă-i vor remarea și dis-
tribui majestățile lor regizorii teatre-
lor!)

Vlad Andrei Orhicianu

Gravură dintr-un evangheliar din sec. XVI

Pentru a-l urma pe Iisus trebuie să-l cunoaștem și să-l iubim. În acest scop chiar El se definește în evanghelia după Ioan prin nouă spuse care încep cu afirmația: „Eu sunt”. Acest eu sint (ego sum, ego eimi) ne vorbește despre el ca despre Ființa prin excelență la care se adaugă apoi un atribut. E vorba de nouă nume, de nouă simboluri care-l definesc catafatic pe Iisus Mintuitorul, formind în același timp nouă trepte spre desăvârșirea spre care poate năzuți cel care-l urmează.

1. Eu sint poarta. Dacă intră cineva prin mine, va fi mintuit va intra și va ieși și va găsi pășune (Ioan, 10,9). E neîndoios că e vorba aici de poarta strîmtă de care Iisus vorbește în altă parte: Dar strîmtă este poarta, îngustă este calea care duce la viață și puțini sint cei ce o află (Matei, 7, 14) Este poarta de intrare pe calea spre mintuire, cale îngustă rezervată celor aleși. Este o poartă care separă de lume și deschide drumul spre pășunile raiului. A intra și a ieși e un indiciu că drumul abia începe, că din Rai... se poate ieși pentru a trece mai departe. Ea nu este accesibilă oricui ci numai acelor care-l recunosc pe Iisus ca păstor.

2. Eu sunt păstorul cel bun care își dă viața pentru oi... Eu imi cunosc oile mele și ele mă cunosc pe mine așa cum mă cunoaște pe mine Tatăl și cum cunosc Eu pe Tatăl (Ioan, 10, 11-15) Condiția pentru a intra în pășunea raiului care în viitor va fi Biserica lui Hristos este aceea de a-l lua drept călăuză pe Iisus. În al doilea rînd trebuie să-l cunoaștem pe El așa cum El ne cunoaște pe noi. Această cunoaștere este o reflectare a raportului de intercesiune (perihoreză) dintre Tatăl și Fiul care se poate petrece și între Iisus și noi. Pentru ca lucrul acesta să fie posibil, Iisus își va jertfi viața pentru noi. „Tatăl mă iubește pentru că imi dau viața, ca iarăși s-o iau” Cunoașterea devine efectivă prin iubire, care face posibilă

TREPTELE DESĂV

și jertfa și învierea. Dar despre acestea Iisus va vorbi și mai departe.

3. Eu sunt Pîinea vieții. Cine vine la mine nu va flămînzii niciodată, și cine crede în mine nu va înseta niciodată (Ioan 6. 35) Cu puțin înainte Iisus înmulțise pîinile și peștii pentru a hrăni cîteva mii de bărbați. Acum nu mai e vorba de pîinea cea de toate zilele ci de pîinea cea spre ființă, aceea pîine supraesențială (epiuousia) care este însuși trupul lui Iisus, jertfa lui pentru oameni. Pentru a minca această pîine trebuie să credem în Iisus. „Adevărat vă spun că cine crede în mine are viață veșnică... Eu sunt pîinea vie care s-a coborît din cer. Dacă mîncă cineva din pîinea aceasta va trăi în veac și pîinea pe care o voi da Eu este trupul meu pe care îl voi da pentru viața lumii” (Ioan 6. 51) Este evident o prefigurare a euharistiei dătătoare de viață la care se va adăuga și vinul. „Cine mîncă trupul meu și bea sîngele meu rămîne în mine și Eu rămîn în el” (Ioan 6. 56) Este mai mult decît o promisiune a vieții veșnice, este chiar una a identificării cu Iisus. El va relua această promisiune cînd spune...

4. Dacă insetează Cineva să vină la mine și să bea. Cine crede în mine din inima lui vor curge riuri de apă vie, cum zice scriptura” (Ioan, 7. 37). A deveni izvor de apă vie înseamnă să fi om paradisiac, din care pleacă cele patru riuri amintite în Cartea Facerii. El spuse lucrul acesta și mai înainte femeii samaritence la puțul lui Iacob care potolea doar setea: „Dacă ai fi cunoscut tu darul lui Dumnezeu și Cine este cel ce-ți zice dă-mi să beau, tu singură ai fi cerut să bei și El ți-ar fi dat apă vie” (Ioan 4. 10). Din nou condiția pentru a primi darul lui Iisus este să credem în el dar și să-l cunoaștem ca urmare a unei seti neîmpuizabile, a unei totale **deshidratații de lume** pentru a putea primi apa vie. Această apă va fi prefăcută de Iisus în vin de viață dătător, la Nunta din Cana, și apoi sîngele lui la Cina de Taină și pe Golgota, împlinind astfel euharistia trupului cu cea a singelui divin.

Într-un sens simbolic și mai amplu se referă Iisus la vin ca băutura de nemurire atunci cînd imediat după Cină spune: „Eu sunt adevărata viață și Tatăl meu este vierul (Ioan 15. 1). Iisus nu este numai vinul este și sursa acestui vin care îmbată „înainte de crearea vieții de vie”, cum spune un poet persan (Ibn al Farid). Este vorba de acea „beție trează” de care vorbește și Sf. Grigore de Nysa (Tîlcuire la Cîntarea cîntărilor). Într-o iecană pe sticlă românească este zugrăvit Iisus storcînd strugurele unei vițe care pleacă din inima lui, un alt simbol al jertfei desigur. Și din nou auzim acel: „Rămîneți

în mine și Eu voi rămîne în voi... Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele; cine rămîne în mine și în cine rămîn Eu aduce multă roadă; căci despărțiți de mine nu puteți face nimic” (In. 15. 4-5). Noi înșine putem deveni izvor de bătură vie dacă rămînem mlădițele lui Iisus. Această parabolă a viței de vie este nu numai un simbol al creației, ci și al legăturii directe între om și Iisus care adaugă: „Dacă păziți poruncile mele veți rămîne în dragostea mea, după cum și Eu am păzit poruncile Tatălui meu și rămîn în dragostea Lui” (In 15, 20). Iată că după cunoaștere, alături de cunoaștere, dragostea este condiția esențială pentru a avea bucuria vieții veșnice, pentru a fi cu Iisus. „V-am spus aceste lucruri pentru ca bucuria mea să rămînă în voi, și bucuria voastră să fie deplină” (In 5, 11)

Aceste patru autodefiniri: poarta, păstorul, pîinea și vița de vie (apa și vinul) sunt așadar patru trepte ale apropierii noastre de Isus, ale urmării lui care ne pot da bucuria mîntuirii. Iisus va continua însă să se definească pe sine prin simboluri mai puțin concrete, esențiale am spune, care deschid calea spre desăvîrșire, spre identificarea cu El.

5. Eu sunt Învierea și Viața. Cine crede în mine chiar dacă ar fi murit va trăi. Isus a spus acest lucru înainte de Învierea lui Lazăr care este o prefigurare a învierii lui. Poarta deschisă de te duce acum prin jertfa la moarte pentru această viață și la înviere pentru viața veșnică. Aici se produce așadar o ruptură, o schimbare de nivel care deschide perspectiva nu numai a mîntuirii ci și a eliberării de lume. Iisus îi deschide această cale lui Lazăr pe care îl iubea mult cum spunea evanghelistul. Iar Matei îi spune: „Nu ți-am spus că dacă vei crede vei vedea slava lui Dumnezeu” (In 11. 40). De astă dată credința și iubirea duc prin moarte și înviere nu numai spre o viață paradisiacă, ci spre slava Celui prea înalt. Dar Isus arată mai departe și o altă cale spre viață nemuritoare cînd spune:

6. Eu sunt Calea, Adevărul și Viața. Nimeni nu vine la Tatăl decît prin mine. Dacă m-ați fi cunoscut pe Mine ați fi cunoscut și pe Tatăl meu. Și de acum incolo îl veți cunoaște și l-ați și văzut (In 14. 7). Urmînd calea Adevărului a cunoașterii depline a lui Isus putem ajunge la Tatăl, îl putem „vedea” căci Isus și Tatăl una sunt. De altfel această triadă, Calea, Adevărul și Viața, este o transpunere simbolică chiar a Treimii divine. Isus este Calea spre Tatăl care nu poate fi definit catafatic decît prin drumul spre el prin Adevăr. Iar viața este Duhul sfînt, Domnul de viață făcător. De ce Tatăl e numai Ca-

„Răstignirea”

lea? Poate pentru că așa cu Sf. Grigore de Nysa urcușul s Dumnezeu nu se sîrșește Dumnezeu fiind nemărginit. tem în Drum spre El, nicioda altfel, în continuarea celor timpului Cinei de Taină cînd le se apostolilor identificarea cu euharistie, Iisus face și o altă ță esențială pentru desăvîrșir mă iubiți veți păzi poruncile Eu voi ruga pe Tatăl, și El un alt Mingîietor care să rămî în veac, și anume Duhul Ac (In. 14, 17). De data aceasta p rea și cunoașterea noastră a Duhul Sfînt care va vivifica c în noi doar o imensă căutare. nește condiția nu numai a noastre ci și a deplinei noas rări, prin Duhul Sfînt. „În z veți cunoaște că Eu sunt în voi sunteți în mine și eu sur Transcendență și imanența se în unitatea Ființei supreme, tea Treimii. Semnul acestei este Pacea pe care Iisus o la lilor la despărțirea de la Cina Vă las Pacea, vă dau Pacea 14. 27). Nu este liniștea din pacea dinaintea creației, este profunda a tăcerii eterne. E Cu aceasta drumul omului spre Tatăl, cu ajutorul Duh pare să se fi desvîrșit. Totuși primă încă o dată și altfel a sibilitate de realizare spiritu mă vorbind de atributele sale înalte, Lumina și Cuvîntul.

7-8. Eu sunt lumina lumii urmează pe mine nu va um

Intemperanțe muzicale

Nu l-am întîlnit niciodată pe Dinu Lipatti, nu l-am văzut cîntînd la pian dar azi cînd îi ascult interpretările din Bach (uncori la Franco-Musique își mai amintesc de el) mi-l inchipui fragil, cu vine subțiri, indigo, marmorînd pielea de fildeş subțire, a mișilor incrementate deasupra claviaturii, în timp ce, neatîns, clapele se lasă docile, și marca cutie neagră emană cantata unui inger mecanic al mortii.

Altfel, cu totul altfel — d si avînd și el vocatia mortii timpurii care nu e dată oricui — îl văd pe Chopin, ca pe o zveltă insectă închisă în carapacea de lac negru, mat, a fracului, făcînd una cu pianul, totul văzut din profil, silueta decupată, adevărat Schattenbild atîrnat într-un cadru de abanos pe perețele tapetat cu mătase în lumina violetă, de amurg, a unui salon romantic.

Cînd mă plîmb uncori prin Place Vendôme (esfetic, cea mai desăvîrșită piață

pariziană) imi place să mă opresc la numărul 12, în fața aceluia palat (de nedespărțit din ansamblul nobilului patruleter) în care a murit Chopin. Între arcadele de la parter scînteiază, după cristalul vitrinelor lui Chaumet, puține dar cu atît mai fascinante giuvaieruri, amestec de discreție vanitoasă și de bun gust rafinat. Mai reci, mai puțin exuberante decît orfevrările barocului Gianmaria Buccellati, de la colțul pietei cu strada Castiglione, mai sobre în rigoarea lor adamantină, chiar d cit numeroasele bijuterii etalate în galantarele Van Cleef and Arpels de la colțul dinspre Rue de la Paix, colierce, pandantive, brățările sau inelele lui Chaumet emană o austeritate orgolioasă, ca focurile reci ale unei pasiuni constrînse. Contemplînd mai zilele trecute, într-una din raclele acestor de sticlă, o parură în care matul sîdefiu al perlelor era abia agrementat de verdele smaragdelor, mi se părea că văd echivalentul plastic al aceluia mod glacial, răsfîrît înaintur, neîngăduindu-și — din mîndrie și prejudecată —, nici o expresie sensibilă a patosului al aceluia mod anti-patetic de a-l interpreta pe Chopin care este cred, singurul demn de el.

Nu știu unde a murit (nu de mult) Glenn Gould, dar nu cred că în fastul unui asemenea palat. Nici grația, nici rafinamentele elegantei nu-i aparțineau acestui excentric. Aplecat deasupra claviaturii părea uneori un Quimodo în convulsii sau voluptăți tenebroase; o cocoașă factice i se desena în spinare, chipul i se contorsiona indescrisibil iar gura acompănia cu un lălat în surdina scurmarrea de sobol a degetelor.

Nimic din enigma care plana — poate pe nedrept — în jurul acestui monstru singular (de altfel atît de simplu, comunicativ uneori) cu făptura corectă, sportivă, robustă, a lui Alexis Weissenberg. Ascultîndu-l într-un „concert de muzică de Bach” părea un mecanic aplecat peste strungul lui. Dar meșteșugarul se dovedea în curînd un geometru și încă unul din stîrpea arhaicilor meșteri ai geometriilor sacre. Deși nimic, nici o cunună pe fruntea lui nu indică apartenența la vreo sectă a inițiaților.

Bătrina doamnă Alice Magheru mi-a arătat oînioară o fotografie amuzantă și indioșoară: Dinu Lipatti copil era incununat cu o coroniță de laur de Enescu aplecat din înălțimea virstei și demnității sale peste el. Copilul primea, ca un vasal nevîrstnic de la un suzeran al Muzicii, o blînda investitură.

Mi s-a povestit că Pius Borza, fiul botanistului, vorbind la înmormînt rea lui George Ciolac, atît de talentat pianist de altădată, fost elev al lui Cortot, profesor în anii dinainte de război la Conservatorul din Cluj, m-a amintit și pe mine printre discipolii notabili ai maeștrului mort. Ce eroare! Nu eram nicidecum vrednic de o asemenea cinste. Am fost fără îndoială cel mai mic și foarte probabil cel mai prost elev al dascălului de pian. Pînă să ajung în clasa lui, avusem timp de opt ani, de la vîrsta de șase, vreo trei profesoare care,

pe rînd, mă chinuseră cu exercițiile lui Czarny sau Pi preludiile lui Bach și cu alte semănătoare. Cu trecerea timpului de mulți ani n-am mai pu pian, cînd în cite o dimineață de primăvară imi este dat, pe din Cluj, din Cotroceni, dir din Florența sau, de aici, din aud, filtrată prin storurile tr o ferăstrău deschisă, execuția natică — tradînd o mină de vreunei piește de Clementi sau mann, a unui mic preludiu d Anei Magdalena Bach”, pe e odinioară, morocănos și grăbi crasem, mă năpădeste sentiment al întîlnirii cu o ființă mult iubită.

Dar atunci, în copilărie, cu tam în studiile mele muzicale, ceslea pretindeau exerciții m eu atît mai mult imi dădeam disperare și exasperare că n chemare muzicală. Și-apoi p vîntului devenea tot mai c cărțile și hirtia albă mă robea exigentă, geloasă, ce nu per nezei străini.

A fost totuși o zi în care rit ceva din paradisul muzic pătrund înaintea chemărilor (iei), aleșii înfăptuirii. Eram ir fesorului Ciolac, din vechiul jean al baronului Kornis, Sal în mijloc cu un Bosendorfer oboșit, iar pe perete o gravu Sebastian Bach. Exersam în sirea maeștrului meu, pclud nr. 2 în do minor din Wohl Klavier. Decodată, ca purtat ce se abate din senin, de u umflă pinzele căzute ale u m-am simțit smuls din torpo plecticoase, transportat de cndicat ca aspirat sau inspirat

RSIRII

Icona mănăstirii Crețulești

...tinerie ei va avea lumina vieții (In 8. 12). Și ucenicilor le spusese Isus pe muntele Fericilor: voi sunteți lumina lumii (Mt 5. 14) arătându-le că acesta este drumul spre El. Ne întoarcem astfel cu Isus la începutul Creației, la acel Fiat lux care a risipit întunericul. Simbol al cunoașterii care biruie ignoranța, lumina este și un simbol al iubirii cu care Dumnezeu a făcut lumea. Dar lumea nu a început numai cu Lumina, ci și cu Cuvîntul lui Dumnezeu. Iar Isus este Cuvîntul. „Dacă rămîneți în Cuvîntul meu, sînteți în adevăr ucenicii mei”. (In 8. 13). Cuvîntul, Logosul, este cea mai înaltă treaptă a adevărului și a cunoașterii. Cuvîntul și lumina sunt la începutul creației și la zăpătil urării spre Dumnezeu. Evanghelia lui Ioan se apropie în mod exemplar: „La început era Cuvîntul, și Cuvîntul era cu Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvîntul... În el era Viața și Viața era Lumina oamenilor (In 1. 1, 4) Tatăl (Lumina din lumină), Isus Cuvîntul, Duhul sînt — Viața, prin Sf Treime a început creația. Ioan Evanghelistul prezintă Lumina, Cuvîntul și Viața într-o perspectivă descendentă. Isus le înfățișează ucenicilor într-o perspectivă ascendentă pentru ca ei să poată urca prin ele la El. „Dacă rămîneți în Cuvîntul meu sunteți în adevăr ucenicii mei”; veți cunoaște Adevărul și vă va face liberi” (In. 8. 32). Maxima libertate este aceea a identificării cu Adevărul care este Isus.

Cuvîntul și lumina sunt asadar sursele atribuite ale lui Isus care nu lesparte astfel iubirea de cunoaștere, căci nu poți cunoaște în sine ceea ce

... în genunchi în fața portretului, ca în fața unei icoane sfințe. Matematica periodică ce mi se păruse atât de aridă pînă atunci a fugi, mi se revela de o frumusețe copleșitoare. Venisera parcă, nu din icriul negru al pianului ale cărui clape o apăsam neajutorat, ci din văzduh, suptul, ca vîntul de Rusalii al unui vînt puternic, ce umplea încăperea și casa o dată a Conservatorului de Muzică.

Muzica nu obținuse și nu urma nici mai tirziu să obțină de la mine nimic. În insumi pînă atunci nu-i corusem deit prea puțin, poate nimic. De aceea, arul cu care subit mă copleșea, ascmea harului (și, bînuiesc astăzi de-o natură și dintr-o sursă apropiată cu harul) u răsplătea, în acea clipă de extaz a mea, nici o fidelitate, nu incununa nici virtute! Gratie gratis dată. Cîna cea e taină și Immormintarea Domnului, ele două tablouri pe care toată copilăria mea le avusesem în fața ochilor, u-mi muia-seră niciodată genunchii pentru ca să cad înaintea lor precum grațura aceasta înfățișînd un german rotund cu o prucă albă înzată, pe care el, ram rînit de o furtună fulgurantă, e evidentă luminoasă, exprimabilă doar în soapte bîlburte mă aruncase cu o năzi și roind de lacrimi, în genunchi, pe ușumcaua dată cu păcură?

Extaz idolatru nepermis? Dar care e monoclaustru auster care ar îndrăzni să-mi denunțe Ierovaan, opunînd neantul său prezumțios belșugului ce se rărsa în mine, din mine? Nici un argument al inteligenței septică nu mă va ut a convinge vreodată că, în clipa aceea, prin intermediul unei fugi de Bach nntată cu stingăcie, nu mi se deschisese, urzind cu clementă, ierlător, cerul, ram rînit și nu știam.

Nicolae Balotă

nu iubești și nu poți iubi ceea ce nu cunoști. Și aici nu e vorba de cunoaștere distinctivă, ci unitivă, contemplativă, așa cum nu e vorba de iubirea sensibilă, ci prin comuniune. Poetul vorbește de „luce intelectuală plină d'amore” (lumină intelectuală plină de dragoste). Dar Isus este cel care închinînd rugăciunea duhovnicească spune în chip desăvîrșit: „Eu le-am făcut cunoscut Numele tău, și-l voi mai face cunoscut pentru ca dragostea cu care m-ai iubit Tu să fie în ei și Eu să fiu cu ei” (In 17. 26) Lumina și Cuvîntul, iubirea și cunoașterea se manifestă în existența lui Isus în Schimbarea la Față. Ele se arată în lume în toată slava lor (thephania) pentru ca cei ce-l urmează pe Isus să poată ajunge prin ele la El. Petru, Iacob și Ioan au văzut această lumină a feței lui Isus care nu era numai o lumină sensibilă, cosmică, ci una divină, increată. El s-a schimbat la față (transfiguratus est, metamorphote) înaintea lor: „Fața lui a strălucit ca soarele și hainele i s-au făcut albe de lumină (Mt. 17, 2). E vorba deci de o Lumină de dincolo de lume (trans, meta) în care cei trei apostoli aleși au văzut fața lui Isus. În același timp ei au auzit Cuvîntul Tatălui spunînd: „Acesta este fiul meu prea iubit în care am binevoit, pe acesta să-l ascultați” (Mt. 17, 5). Apostolii au căzut atunci cu fața la pămînt. Ei au văzut fața de slavă a lui Isus, dar nu și pe cea a Tatălui care le-a vorbit dintr-un „nor luminos”, ca și lui Moise. Nu putem să intrăm în discuția acestei mai presus de discuție probleme a „vederii feței” lui Dumnezeu (V. Losski, Vision de Dieu) vom menționa totuși că la începutul evangheliei sale (1, 18) Ioan spune: „Nimeni n-a văzut vreodată pe Dumnezeu, singurul lui Fiu care este în sinul Tatălui, acela l-a făcut cunoscut!” Se conchide în genere de aici că nimeni nu poate vedea „Fața lui Dumnezeu”. Totuși, cel care spune cele de mai sus nu este Isus, ci Ioan evanghelistul sau poate chiar Ioan Botezătorul care într-adevăr nu văzuse fața de slavă a lui Dumnezeu, așa cum nici Moise n-o văzuse. În schimb Iacob, după lupta lui nocturnă cu necunoscutul, a pus locului aceluia numele Peniel (fața lui Dumnezeu), căci am văzut pe Dumnezeu față în față și totuși am scăpat cu viață (Fac 32.30). După venirea lui Isus a vedea fața lui Dumnezeu pare posibil căci altfel de ce ar fi spus el: „Fericiti cei cu inima curată căci accia vor vedea pe Dumnezeu”. Sau de ce ar fi spus vorbind despre copii: „Îngerii lor din ceruri văd pururi fața Tatălui meu care este în ceruri” (Mt. 11. 27). Isus spune „Nimeni nu cunoaște deplin pe Fiul afară de Tatăl: tot astfel nimeni nu cunoaște deplin pe Tatăl afară de Fiul și acela căruia vrea Fiul să i-l descopere”. Deci omul poate ajunge la cunoașterea deplină a Tatălui prin Isus. N-a fost posibil pînă la venirea lui Isus dar după El și prin El este posibil. Îndumnezeirea este după majoritatea sf. Părinți identificarea omului prin mijlocirea harului nu cu esența divină ci cu energiile divine (dyramis). Misterul acestei identificări cu Sinele divin rămîne însă în ascunsul lui un Misterium Magnum al căutării sfinților.

9. Și Isus își încheie seria autodefinitărilor sale răspunzînd într-un mod voalat celor care îl întrebau: Cine ești tu? Eu sint cel ce de la început (ten archen) vă spune că sint (In 8. 24. 25), așa cum Tatăl spusese lui Moise pe muntele Horeb: „Eu sint cel ce sint (Ex 3. 14) Eheier asher Eheier — Ego eimi ho ov) Este suprema afirmare a ipseității Ființei divine. Desăvîrșirea omului, îndumnezeirea lui este deci vederea feței lui Dumnezeu. Apostolul Pavel afirmă însă: „Acum vedem ca într-o oglindă în chip misterios (per speculum în aenigmata) dar atunci vom vedea „față în față” (Cor. 13 12) Iar evanghelistul Ioan spune despre cei aleși la sfîrșitul timpurilor: Ei vor vedea Fața lui iar Numele lui va fi pe frunțile lor (Ap. 22. 4). Fața și Numele divine. Lumina și Cuvîntul, sînt realitățile supreme cu care omul se poate identifica eliberîndu-se din devenire pentru a intra în veșnicie.

Vom încheia cu cele scrise de marele teolog contemporan Losski pe urmele lui Grigorie de Nvsa: „Viziunea desăvîrșită a divinității devine posibilă ca lumină increată care este divinitatea care este misterul celei de-a opta zile, ea aparține veacului viitor cînd Dumnezeu va fi văzut față către față. Totuși cei care se unesc cu Dumnezeu ajung să vadă din această viață împărțita lui Dumnezeu venind cu putere, așa cum au văzut-o ucenicii pe Muntele Tabor (Losski, Vision de Dieu 1962, pe 134)

Florin Mihăescu

fragment din eseu
MINTUIRE ȘI DESĂVÎRȘIRE

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE CONTEMPORANE

văzută de Ion Cucu

Alexandru Căprariu în 1975, anul în care își publica o Mică autobiografie

Critica în primă instanță: Nicolae Ciobanu

Discuție aprinsă la Casa Vernescu. Participă Ilie Păunescu, Nicolae Prelipceanu și Petre Stoica

Ion Lilă te îndeamnă Să visezi în crîngul de salcîmi

Mariana Marin într-un „Război de 100 de ani”

NOPTILE CRINULUI GALBEN

Un uriaș suman mieriu era cerul. Soarele nu-l putea străpunge și se stîr-nise și un vînt puternic dinspre mare. Trecuse ora cînd tata trebuia să plece la atelier, în oraș. Trăsura, tocmită cu luna, îl aștepta și el nu se întorsese de la mare. Îi plăcea să vadă răsăritul, dar, în acea dimineață n-avea cum să-l vadă din pricina norilor. Poate s-a dus, să stea de vorbă cu soarele sau poate că prin față îi trecea viața lui și alor săi. Poate amărăciunea plecării fecio-rului în altă parte de lume, pe care greu și-o putea stîmpăra. Vremea tre-cea, scrisorile se răreau. Acolo, departe, cine știe ce greutăți i-or fi năpădit viața. Odată se va duce să vadă cu o-chii lui, dar clipa aceea nu sosise încă.

În casă liniște; mama pregătea ni-cul dejun. I-a dus și omului cu trăsura o ulcică de lapte. Așteaptă că vine îndată. N-a dat nici ea crezare vorbe-lor, și-a luat broboada din cuierul de după ușă, gata să iasă.

— Tata! la mare, nu știu de ce în-tîrzie, merg să văd.

— Merg eu, mamă.

— Grăbește, Gavrilă.

— Ești neliniștită?

— De aceea voiam să merg. Nu ple-ca numai în haină. Afară vremea-i răs-colită.

— Tata cunoaște viața mării, pe-o vreme ca asta nu cred să fi intrat în apă.

— Grăbește.

Nu-și dădea seama, de ce s-a lăsat și el cuprins de neliniște, sila spre stînga unde deseori se duceau împreu-nă. Marea nu se vedea încă, dar, din golul de dincolo de țărnamene un urleț înăbușit. Parcă necuratul cloco-tea apă pentru pedepsirea lumii. Vin-tul, mai să-l ia de pe picioare: jos pe stîncă, statuie, tata. Ca să pară că nu-i este frică l-a strigat; vorba s-a făr-lmat în zeci de cioburi, sau nici n-a fost rostită. Cobora încet, ținîndu-se de bo-lovani.

— Am venit și eu, tată. I-a făcut semn să se apropie. Valurile nu se le-gănau, se răsuceau în caiere. Văzdu-hul-virtej sorbea apa învîrtind-o bez-metic, sculptînd pilnii. Gheena umfla-tă le resorbea mai îndîrjită. Deasupra un nou uriaș, luptînd să se ridice din acest virtej, se legăna, apoi brusc, sfi-șiat în lăicere, se apropia de apă, cul-cîndu-și fața pe turbatul obraz cenu-șiu. Ce puteau fi acele covoare zbură-toare, cînd plutind, cînd înghițite de apă? Bolovani, stîncile, ciț puteai cu-prinde cu ochii acoperiți cu un strat gros de gelatină. O pastă ce părea a-morfă se ridica, se împingea spre ma-re, vîntul îi schimba forma, o îndoia, o îmbrîncea din nou spră uscat, dar ea se refăcea, lupta să se ridice din nou, să ajungă deasupra apei și să

zboare. Dar vîntul o învolbura, o ri-dica mai mult ca s-o poată trînti săl-batic înapoi. De la țărnam alt val, alt covor se ridica în aer: se pierdea în mohoreala de deasupra valurilor și deodată, ceva negru era împins de vin-tul venit din larg, prefăcut în căpițe uriașe și sorbit de clocotul mării... Spaimă și uriașă neputință: clocotul fără sfîrșit...

— Cocorii... or să plece spre țările calde... Omul falnic, era doar o întru-pare a durerii. Obrăzii alungiți, ochii măriți, glasul puțin, nu durerea unei ființe, însăși pătîmirea firii. Sus, pe țărnam și-a așteptat ginerele. Unul după altul pe cărarea spre casă. S-a oprit. Te-ai speriat! Nu spune, nu! Pe față doar o împietrire galbenă.

— Nu aluneca cu vorba, ce sărbăto-rim astăzi?

— Lasă-mă cu sărbătoarea, toar-nă-mi mai bine în pahar.

— Toarnă tu în pahare că ești băr-bat și cel mai bătrîn.

— Mă bucur că vă sunt șof. Am tur-nat, ciocnim și viață lungă! Tata și Gavrilă și-au mai umplut o dată pa-harele, și, rîzînd, au întrebat iar de sărbătoarea.

— Tu flăcăule, n-ai cum o ști, dar el?... O să-ți spun...

— Aștepți să fii rugată?

— Ciți ani au trecut de cînd ne-am mutat aici, în casa noastră?

— Stai, stai, acuma-mi aduc aminte...

— Spune...

— ...oameni buni, stați numai stați... mai trăia mama, într-o zi vine la mi-ne, la atelier o persoană de rang ma-re, om frumos dar ciudat de palid și-i mersese vestea că-i foarte tăcut și sin-gur, meștere, dumneata ești bijutier, poate ai bani și-ai vrea să-mi cumperi vila de la... cu pămîntul din jur, pre-țul pe care îl cer este... te gîndești, te sfătuiești cu ai dumitale și vii pes-te cîteva zile și-mi spui. Am rămas năuc, setea de avere din mine, venită de la moși, îmi ghiontea inima, ne-am sfătuit, tu nevastă, mama și cu mine și nu prea găscam calea împlinirii, ce-va bani aveam depuși la bancă, pu-team vinde și etajul casei în care e și astăzi atelierul, dar... mama rîdea de frămîntarea mea, îi plăceau dracii mei de a cumpăra vila, dar își bătea joc că nu eram în stare să găsec portia de ieșire, m-a lăsat așa cîteva zile, ce-ți-o fi spus țoe nevastă în secret, nu știu, știu doar că te iubea ca pe copl-ul ei, nu ca pe o noră, dar mie ni-mic, mă lăsa să fierb în oala fără apă. Se apropia ziua să dau răspunsul, m-a chemat la ea în cameră, locuiam cu toții la etaj, acolo, fata tatii, măcă-ta cu o față de tinichea, să nu-i pot ghi-ci gîndurile. Și numai ce începe ma-

ma, mă, tu ești copilul meu și al tată-lui tău, sau te-am găsit infolot în scutece pe pragul casei noastre, astfel de părinți papă-lapte ai avut tu?, apoi tatăl tău a fost om, mă, piedici pentru el, ha, din piedici și-a cumpărat casa asta, a avut turme, te-a învățat mese-ria în străinătate, ți-a bușit atelierul de argintar cu tot ce i-a trebuit cînd te-ai căsătorit, iar eu am venit în păr-țile astea în zdrențe, numai că în zdrențele mele cususem talerii de aur, rămași după bunicii din Pînd, părin-ții-mi muriseră amîndoi în luptele cu turcii, să-i pot aduce, să nu fiu pră-dată, ei, parte din ei s-au dus pe ce ne-am făcut, dar tu ce crezi, oi mai fi avînd? Mai am ceva, măi feciorule, merg la bancă și văd ce iau pe ei, vin-dem etajul, vind și podoabele ce le am și, ce nu ne ajunge, împrumutăm, sunt femeie cu credit, mă girează și careva din armăni mei, sau un mocan de-al tatălui tău, și facem țîrgul... Cînd am venit toți trei să vedem casa și terenul, mama și-a cîrmit nasul, parcă i-ar fi curs, a încercat să-mi prîndă pe furîș privirea să-mi facă semn că facem țîrgul. Am vindut, am adunat, și-am cumpărat, numai că în momentul cînd totul fusese în ordine, rămăsesem cam așa... lipsa se mutase în casa noastră, tu, fata tatii, n-aveai mai mult de cinci ani, atîția avea nevastă-ta, Gavrile, da, tată, dar îmi aduc foarte bine aminte, cum am sosit cu bunica în căruță. Ehe!, din casa vindută trebuia să ne mutăm, așa ne fusese țîrgul, rămînea a noastră doar partea de jos cu prăv-ălia și atelierule, dar mai că nu aveam cu ce plăti camionagiii. Trecuseră cite-va zile și mama a intrat hohotînd de ris și cu o siguranță, din care era de neclintit. Mă copii, suntem bogați că avem fetița asta și pe băiețelul de departe și vila, dar mai bogați că sun-tem cufundați în datorii, dar nimeni nu trebuie s-o știe în afară de noi, nu cumva atelierul să-și piardă încrederea iar băncile să ne scoată la meza vila și terenul, trebuie să le arătăm că suntem puternici și bogați, tu nevastă, rîdeai, mama te pusese la curent, mu-tarea din oraș la vilă trebuia făcută cu tîmbălău, dă-mi fată, din șnițelul ăla, mulțumesc, voi mincați că eu vă și povestesc, da, cu tîmbălău, să ni se ducă vestea, cunosc un obicei din Pînd, cînd vine primăvara și oile trebuiesc duse la munte, oamenii își încarcă tot avutul, tot ce au în casă și pe lingă casă, cățel și purcel, ca la panaramă.

și o pornesc la munte, la toate astea am să mai adaug ceva de la mine, nu ne-a spus ce, dar, cu două zile înainte de a ne muta, a chemat camionagiii: ascultați bine ce vă spun, la casa mea nu veniți dacă nu sunt împodobiți cu crengi verzi toți caii și dacă n-aveți și crengi mai mari pentru împodobirea căruțelor, n-am ce face cu voi, decît să vă trimit să vă vedeți de treburi, ați înțeles, înțeles, doamnă. Mamei l se dusesse vestea, nimeni n-ar fi cutezat să aibă de lucru cu ea dacă nu era om cinstit, cînd îl prindea pe careva cu alte gînduri țipa la el, deschidea fe-restrele și ușile, să audă lumea bine-cuvîntările, nu-l scăpa de ocări nici sîntul, oamenii sosiră cu cele patru că-ruțe și crengile verzi, cum le fusese înțelesul, mama rîdea să n-o mai poți opri cînd a văzut caii drapați, din ce cîmîtir de animale l-ați înviat, măi oameni buni, ei, suntem și noi niște bieți sărăntoci, doamnă, ce să facem, cu ei ne cîștigăm piinea, nu-i nimica, nu-i nimica, lăsați că-i bine, încercați, camionagiii, scăpați de spalma că-i va trimite acasă, încarcău bucuroși. Cînd totul a fost gata, ne-a spus, voi intrați în atelier, să nu vă vadă lumea în preajma mea, sau mai bine plecați înainte, ne vedem cînd sosesc, plecați, și-a început să împodobească căruțele, să fie cît mai mărețe cînd își vor îm-prăștia roțile, și numai ce-am auzit-o că ne strigă, ce este, mamă, cu fetița vreau să vorbesc, vrei să vii cu bunica, mergem în căruță, și ai și alergat bucuroasă. Iar noi, cu capetele apleca-te, nu știam cum să ne depărtăm mai repede, de frumusețea care se închea. Ajunși la vilă am deschis ferestrele și ușile, să intre aer și să ne putem ar-anja lucrurile. Din cînd în cînd mai ieșeam în față și de pe dimb ne uitam spre șosea, nu cumva se zărește para-da? Cam întîrzie. Ne cuprinse un fel de neliniște, dacă s-or fi desfăcut ro-țile sau loitritele unei căruțe și mama-i cu lucrurile împrăștiate în mijlocul șoselei. Cît o fi trecut, nu știu, destul că se zărea o pădure mișcătoare ven-înd mindră, însă încet. Dar de ce atîta larmă, țipete, chiuituri? Nu pot veni de la căruțele mamei. Cînd s-au apropiat și le-am putut vedea mai bine, ne-am dat seama că tot alaiul fu-sese poruncit de mama. Am coborît alergînd spre șosea. Parcă ne-am fi așteptat colăcarii cu nunta. În virful fiecărei căruțe, cocoțate pe lucruri, cîte două, trei țigănci, cu sticle de rachiu în mînă, am aflat pe urmă că era apă, dar mama le-a spus să bea din sticle ca și cum ar fi rachiu, că de aceea le plătește și să țipe pe limba lor, orice, numai voce bună să fie, că lumea tot nu înțelege decît ceea ce vede. Tu, fe-țița noastră, erai în poala bunicii în căruța din față, în mînă e-o ramură verde, strigai și tu și ne făceai cu mi-na. Ce-ai făcut, mamă, am întrebat-o rîzînd, cînd căruțele urcau pe drume-gul nostru spre vilă? Tăceți din gură! Așa am auzit că fac boierii cînd nu mai pot de bine. Ce, noi nu putem fi bo-ierii... După cîteva ani am vindut o parte din teren, ne-am plătit toate da-toriile și ne-au mai și rămas ceva bani. Ați ris și v-ați bucurat.

Să închinăm și pentru cei care-s duși departe!

(Fragment din romanul „Noptile crinului galben“).

mihail gălățanu

în care se vede ce cred, despre ei inșiși, poeții

și, la urma urmei, dacă stăm bine și ne gîndim, toți își închipuie că-s geniali; toți suspină sfîșietor citîndu-și propriile rînduri, de plăcere bat cu picioarele-n podea, închid ochii și recită la

la înfîniț
acel vers divin, mînănat, sau, mă rog, cum își închipuie ei,

ca pe o mantră reiau
formula fericită a unei împerecheri de cuvînte: ce profund, ce adinc este aici EL, POETUL, ce fel poate s-o spună!

cum a putut să-î treacă prin cap? și cred, nativii
cum a găsit-o, dom'le, în berbec, cu o

încăpășinare demnă de o cauză mai nobilă, că sînt
geniali, și atunci,

noi de ce-am face excepție?

aprilie '92

uneori, modelul și viermii

uneori, modelul, adică ea, nu se mai întoarce: și schița rămîne neterminată: ca un pulover fără minci: cîteva linii ale bustului, sinii umpluți de providențiala mană a pusticii (sau a ispitei?)

dar ea nu mai vine și eu rămîn cu desenul în cărbune pe jumătate, și cealaltă jumătate în cealaltă emisferă se dezbracă, aruncă pe sine

capoturi subțiri de mătase: o mătase în care viermii lucrează, încă lucrează

printre prieteni și morminte

te vor căuta tot mai puțini oameni, tot mai puțini prieteni, împușinați și ei la rîndul lor, decimați de ciumă, greață, răceală de primăvară

— care au inchiriat rulota circului pentru o afacere verooasă

numai mormintele strămoșilor tăi rămîn cumînți, la locul lor

disciplinate — fără să miste în frontul acesta imaginar care nu poate fi al nici unei salvări

— iar tu, în ce te privește, vei ieși din cînd în cînd la soare avînd

grijă desigur să-î pui pe cap pălăria de pai

29 aprilie '92

în care se vede că, de fapt, ești inofensiv

o, dar pină și halucinația e o formă a disperării cînd stai pe o bancă în parc și femeile întorc același cap după tine

fiecare același cap vag incomplet recompus după

amintire

(frescă ulei restaurator de biserică) cu linia dificilă a gurii lipsind sau o porțiune de frunte cu șuvițe (castanii?) și capetele lor se asează în aer

pe un fel de etajeră închipuită unul lingă celălalt salutîndu-te ritmic ca soldățeii de plumb

bine — spune doctorul — că e vorba de o nebulie calmă

care ar putea ține loc și de epistolă către prieteni

cum cumpărai cărți le puneai vraf lingă ușă le stivuiai ca pe lemnele de foc pentru iarnă teancul creștea cu furie hrănindu-se din furia ta, tu cel mai furios hăpăitor de cărți din localitate din estul continentului le burduseai pină nu se mai închidea ușa ca și cum te-ai fi zidit acolo definitiv

exegi monumentum le arătai tuturor — tuturor celor care n-ar fi venit să te viziteze

în care se vede că măcar pentru unii păcatul e sfînt

durerea ușii care dă spre camera ta (transmisă demult de un înțelept oriental) și tu care ziceai că niciodată lucrurile

nu participă la despărțire acum n-am să mai mîning n-am să mai beau o vreme am din ce mă hrăni

în cameră aerul a rămas jupuț direct de pe pielea ta fragilă străvezie atît

încît ușor puteam zări în spatele tău orasul banal cum își cără bătrînji spre moarte

și atît de mult păcat a rămas în camera asta încît mă pot închide singur cu el

fără să-mi pese de altceva de nimic

mai '92

EPISTOLA SFÂNTULUI APOSTOL PAVEL CĂTRE EVREI

CAPITOLUL 9

Altarul pământesc și altarul ceresc. Superioritatea jertfei lui Hristos față de acelea ale Vechiului Testament.

1 E-adevărat că și cel dintâi avea rânduieli pentru sfintele, și altarul pământesc ;

2 căci s'a pregătit un cort, primul, în care erau sfeșnicul și masa-și pâinile punerii-înainte⁵²; acesta se numește Sfânta.

3 Iar înapoia celei de a doua catapetesme⁵³ era un cort numit Sfânta-Sfintelor,

4 având altarul de aur al tămâierii și chivotul Legământului⁵⁴, peste tot ferecat cu aur. În chivot era urna de aur care avea mana, și toiagul lui Aaron, cel ce odrăslise, și tablele Legii.

5 Deasupra chivotului erau Heruvimii slavei, care umbreau altarul împăcării⁵⁵ – dar despre acestea nu putem vorbi acum cu de-amănuntul.

6 Astfel fiind întocmite lucrurile, preoții intrau întotdeauna în primul cort, săvârșind sfintele slujbe ;

7 în cel de-al doilea însă numai arhiereul, o dată pe an, și nu fără sânge pe care-l aducea pentru sine însuși și pentru păcatele cele din neștiință ale poporului.

8 Prin aceasta Duhul Sfânt ne deschide ochii că drumul către altar⁵⁶ nu era limpede arătat atâta vreme cât primul cort încă mai stătea în picioare.

9 Aceasta era o parabolă⁵⁷ pentru timpul de astăzi, cum că sunt daruri și jertfe care nu au putere să ducă la desăvârșire conștiința celui ce slujește,

din NOUL TESTAMENT

Versiune revizuită, redactată și comentată de Bartolomeu Valeriu Anania, sprijinit pe numeroase alte osteneli, în curs de apariție la Editura Institutului Biblic

10 ele fiind doar legiuri despre mâncăruri, despre băuturi, despre felurite spălări, puse pentru trup până la vremea îndreptării.

11 Dar Hristos, Arhiereul al bunătăților celor viitoare, venind prin cortul cel mai mare și mai desăvârșit – nu făcut de mână, adică nu din zidirea aceasta –

12 a intrat o dată pentru totdeauna în Sfânta-Sfintelor, nu cu sânge de țapi și de viței, ci cu însuși sângele Său, aflându-ne nouă răscumpărare veșnică.

13 Fiindcă dacă sângele de țapi și de tauri și cenușa de junincă, stropindu-i pe cei întinați, îi sfintește prin curățirea trupului,

14 atunci sângele lui Hristos, cel ce fără prihană prin veșnic Duh l s'a adus lui Dumnezeu, cu cât mai mult va curăți conștiința voastră de faptele cele moarte, ca să-l slujiți Dumnezeului celui viu !

15 Și iată pentru ce este El Mijlocitor al unui nou testament : ca prin moartea pe care El a suferit-o spre a răscumpăra greșalele de sub întâiul testament, să primească cei chemați făgăduința moștenirii veșnice.

16 Căci acolo unde este testament trebuie neapărat să fie arătată moartea celui care l-a făcut.

17 Un testament își capătă pu'erea de la morți, dat fiind că el nu are nici o putere câtă vreme cel ce l-a făcut trăiește.

18 Ca urmare, nici cel dintâi n'a fost sfințit fără sânge.

19 Într'adevăr, după ce Moise i-a rostit întregului popor toate poruncile după Lege, a luat sângele vițelilor și țapilor, cu apă și cu lână roșie le vițelilor și țapilor, cu apă și cu lână roșie și cu șicu isop, a stropit și cartea însăși, și pe tot poporul.

20 și a zis : **Acesta este sângele testamentului pe care Dumnezeu l-a poruncit pentru voi !**

21 Și tot așa a stropit cu sânge cortul și toate vasele pentru slujbă.

22 După Lege, aproape toate se curătesc cu sânge, și fără vărsare de sânge nu există iertare.

23 Trebuia deci ca, pe de-o parte, pecetele⁵⁸ celor cerești să fie curățite prin acestea și, pe de alta, cele cerești însele să fie, dar prin jertfe mai bune decât acestea⁵⁹.

24 Căci Hristos n'a intrat într'un altar făcut de mâini – închipuirea celui adevărat –, ci în cerul însuși, pentru ca pentru noi să Se înfățișeze înaintea lui Dumnezeu ;

25 dar nu ca să Se aducă pe Sine jertfă de mai multe ori, ca arhiereul care intră'n altar în fiecare an cu sânge străin ;

26 altfel, ar fi trebuit ca de la'ntemeierea lumii să pătimească de mai multe ori ; dar El o singură dată S'a arătat, acum, la sfârșitul veacurilor, pentru ca prin jertfa Sa să desființeze păcatul.

27 Și așa cum oamenilor le este rânduit ca o singură dată să moară – după care e judecată –

28 tot astfel și Hristos, după ce o singură dată a fost adus jertfă ca să ridice păcatele multora, a doua oară fără de păcat⁶⁰ Se va arăta celor ce-L așteaptă spre mântuirea lor.

52 Literal : punerea'nainte a pâinilor ; producerea ; ofranda pentru jertfa de pâine.

53 Despre catapetesma vezi nota de la 6,19.

54 Al Testamentului. Simbol al legământului dintre Dumnezeu și poporul lui Israel.

55 Al împăcării printr'un ritual de purificare. Despre iosterion vezi nota de la Rm 3,25.

56 Către Sfânta-Sfintelor.

57 Un simbol ; un fapt cu tâlc.

58 Ca și la 8,5 : copiile, amprentele realităților cerești.

59 În altă formulare : „Dacă deci era necesar ca urmele realităților cerești să fie purificate prin astfel de rituri, realitățile cerești se cereau ele însele purificate, dar prin jertfe mai bune decât acestea de jos”. În fapt, cele cerești nu sunt impure („curățirea” lor având doar un aspect inaugural), dar întreaga frază e o figură de stil oratoric.

60 Fără să mai fie încărcat cu păcatele oamenilor.

Trasul pe sfoară

În vremurile noastre ultramoderne trasul pe sfoară este cea mai rivnită meserie. Unica și adevărata brătară de aur! Și cel ce o stăpânește la perfecție se poate culca fără griji pe laurii succesului asigurat. Un tras pe sfoară la mare artă nu numai că aduce sforarului un mare beneficiu, dar îi asigură și orice câștig de cauză. Și, slavă Domnului, sforarii se înmulțesc mai ceva ca ciupercile după ploaie. Dar și de sfori nu ne putem deloc plinge. Toate sînt toarse, răsucite și răsărucite de cele mai dibace miini, murdare cînd trebuie și curate cînd nu trebuie. Și orice meser, mare, calfă sau zidar nu e poate despică în patru ca pe un banal fir de păr.

Sotii își trag pe sfoară sotii care poartă mai lung-indelung prin împărăția bogățiilor și se întorc acasă pe trei cărări bătute și două pavate cu străchini și plouați asemenea curcilor chioare de nu mai nimeresc ușile locuințelor care în anumite momente de mare cumpănă moră devin, nici mai mult, nici mai puțin, decît adevărate camere de tortură trupeză și chinuri sufletesti.

Iubițele își trag iubiții pe sfoară tocmai cînd prin cap nu le trece asemenea gogomănie condamnabilă cu toate că ochii lor neastimpărați tot timpul a-jeargă ca niște zvirloge după cei care văd numai cai verzi pe pereti cînd primăvara dă buzna în inimile lor amozate și ginguritul porumbeilor le cade atît de bine la stomac, încît nu-și mai aduc aminte prin cite hirtoare trec în drumul lor de la Scilla castității pînă la Caribda destrăbălării.

Chelnerii îi trag pe sfoară pe mușterii cărora nespuse de mult le place să-și vadă scara de seară la lumina luminării viitorul pe fundul paharului umplut ochi cu fel de fel de licori turnate din niște sticluțe care fură ochii și ochii bouluș pus pe profunde meditații metafizice și rumegat, al celor mai urite amintiri din viața lui de ocnas.

Vinzătorii îi trag pe sfoară pe cumpărătorii care se uită în pungile lor, ca miologul în traistă, și nu dau de nici o leacă care le-ar ajuta să treacă copăcel-copăcel Podul Înalt, ce ține în brațe, ca pe doi gemeni, riul de miere și riul de lapte, pentru a ajunge odată și odată în Tara Făgăduinței, unde cornul abundenței atrîna de cîngătoarea oricărui terchea-berchea.

Birocrații îi trag pe sfoară pe cei ce se încumetă să vină la ei cu jalbele în proșap chiar în clipa cînd cafeluta se prinde în hora aburului înmiresmat, iar roto-

coalele de fum, ca niște șerpi înaripați, se înalță spre cerurile mintuirii noastre.

Bosii îi trag pe sfoară pe sărăntoci, deși specia asta de pămîntenj este cea mai cumsecade de pe planeta în care intelpeciuca umblă cu capul plecat, iar prostia cu nasul sus.

Editorii îi trag pe sfoară pe scriitorii care toată viața și-au pus întreaga jor nădejde în penele multate în harul divinității și pînă la urmă s-au convins cu greu că o capodoperă literară azi nu mai face nici două parale în ochii acelor pentru care binele și frumosul sînt două noțiuni de mult demonetizate, iar un Eminescu nu mai are nici un fel de trecere pe lingă un oarecare Gută Popindău.

Deputații îi trag pe sfoară pe alegătorii care i-au votat cu ochii închiși, capul îmbrobodit și cu indiferența celor care știu bine că nu mai au nici un fel de sorți de izbîndă într-o lume în care caecalmaua face și desface totul în vîzul lumii și nimenea nu se cutremură de ipocrizia mai-marilor zilei.

Guvernul îi trage pe sfoară pe cetățenii de rînd și deloc nu se sînchisește cînd ei alcargă ca niște furnici după un codru de piine și-și potolesc la lumina opaițelor setea fără nesatîu cu apa chioară a promisiunilor bine rumenite în cuptorul cu unde ultracurte ale celor care se joacă cu focul disperării.

Politica trage pe sfoară o țară întreagă căzută într-un somn adînc și fără șansa de a se mai deștepta odată la strigătul

Echilibru între antiteze

Apare tot mai des pe buzele noastre cuvîntul „criză”: criză monetară, politică, de civilizație, de idei, de încredere. Dar cea mai periculoasă este criza morală. Clamată pe la toate răspîntiile de drumuri sau coridoare, criza este o sperietoare adevărată și universală.

Admiț că s-ar putea să nu am dreptate. Sînt pregătit să-i ascult cu compezență pe aceia care vor putea demonstra că lumea noastră urmează exclusiv o evoluție ascendentă, devenind mai rezonabilă, mai spirituală și mai morală...

Să ai dreptate și să îți se dea dreptate, în același timp, este cazul ideal. Uneori, important nu este să ai dreptate ci să ai șansa să îți se dea dreptate. Și totuși atenție!, nimic nu este mai periculos decît certitudinea de a avea dreptate. În afara catastrofelor naturale, numai obsesia unui adevăr considerat absolut poate cauza mai multă nenorocire.

La adăpostul acestei umbrelor, adevărul absolut — umbrelă ale cărei spițe sau subumbrelor pot fi numite ideologie echitabilă, naționalism legitim, religie adevărată sau politică adevărată — s-au infaptuit toate crimele, masacrele, genocidurile din întreaga istorie a omenirii; cunoscute și necunoscute, descoperite sau ascunse încă, trecute sau viitoare, ACTUALE!

Toate conflictele armate — cruciade, războaie „sfinte”, purificatoare, de apărare sau de cucerire, interetnice sau rasiste — sînt consecințele unui somn dogmatic și ale unei treziri fanatice. Indiferență dacă „impulsul” se numește nostalgie, solidarizare (prin eroare) sau rațiune ocultă sau perversă.

Deși voința omenească este uneori uriașă, ca rezultat în valoare absolută, ea nu are aceeași putere asupra celor trei monade — instinet, suflet și spirit; și este firesc dacă acestea din urmă au trebuiri să străbată toate denurii, toată scara ființelor, printr-o dezvoltare „în treaptă”, pentru a ajunge ceea ce sînt ele în lumea de azi.

„Legea proporțiilor constante” aplicată la oameni: proporția de imbecili, stupizi sau răuvoitori, luați împreună sau separat, este o constantă care se

regăsește în toate eșantioanele unei populații — orice sondaj s-ar efectua și pe orice categorii de vîrstă etc. — la scriitorii ca și la clerici, la membrii oricărui consiliu (de conducere, de securitate etc.) ca și la oamenii de știință, la politicieni ca și la grădinari; chiar și printre laureații Premiului Nobel (cum, nu-mi amintesc, spunea cineva).

Orice guvern este un golem miriapidic, copil al oricărei împerecheri dintre puterea matusalemică, ocultă, iluminată și cea temporală, transparentă, instalată.

Fiecare guvern începe cu o misă mai mult sau mai puțin originală sfîrșind adesea într-o lamentabilă mistelă.

Cînd deriva în care ajunge la proporții îngrijorătoare sau devine chiar o coniecțură supărătoare sau o incongruență periculoasă, adroginul-mamă îl scapă din brațe sau pot surveni și ghinionne mai mari cînd Low-ul lui intervine din subteran sau în supratipar.

Devenim gravi, înțelepți și chiar moralizatori de îndată ce suferim din pricina unei nenorociri sau a unei decepții; dar nu pentru mult timp.

În ordinea lumii, întimplarea — bună sau rea — este un defect. La fel ca eroarea. Jocurile sau scenariile nu fac decît să amplifice întimplarea sau eroarea. Să-i asociez o undă de ghinion sau de primejdie.

Adevărurile grave nu trebuie roșite. Ele se află, se percep prin trăiri individuale; trec subtil, se strecoară de la un individ la altul ca un curent provocat de un cîmp intens. Aceste adevăruri se furisează în noi încot pentru a nu ne șoca și se ghemuiesc într-un colț precum un spectator întîrziat la un spectacol și care din bun simț nu vrea să-i deranjeze pe ceilalți. Mai rar, lucrurile se pot petrece și invers.

Ar trebui să ne gîndim în fiecare zi că nașterea sau poarta de intrare și moartea sau poarta de ieșire sînt cele două limite fatale, ale șirului viu, numit omenire. Și nimeni nu are dreptul, pe pămînt, să le modifice.

Mihai Bogdan Lupescu

acelora pentru care viața a fost floare la ureche și dorul de libertate i-a catapultat din leagănul vremelnicej în scrinul veșniciei, lăsîndu-ne ca amintire zimbetele lor enigmatice și fluturarea buchetelor de flori rourate la ceaș de mare cumpănă de Dunărea albastră și culesse de Ilenele Cosînzene și Feții Frumoși ai neamului care a mai rămas pe lumea asta ca să mai cioplească măcar încă o Masă a Tăcerii și o Poartă a Sărutului.

Și, iaca așa, trasul pe sfoară a devenit o indeletnicire mult căutată și pe meleagurile în care pînă mai deunăzi cîntea și adevărul erau considerate afla și ome-

ga vieții cu toate că și acolo viața a devenit unul dintre cele mai mari cusururi ale pernetării speței umane.

Și totuși cînd ne gîndim cit de ușor oricine poate fi tras pe sfoară de orice nătăfleată, atunci ne vine să ne luăm lumea în cap și să ne oprim hăt, tocmai la Capul Bunei Speranțe, pentru a medita măcar olecă asupra viitoarei noastre meserii, intrucît trasul pe sfoară este o meserie destul de periculoasă...

Aș! Cit de frumos arată în ochii lumii o țară trasă pe sfoară...

Ștefan Teaciu

saviana stănescu

Iluminare

Slalom
printre felinare negre și verzi roșii
de buline cu capete
hube și țepi
animaluț
joacă
joacă
biliard cu pupilele mele negre
cu miștile lui mari
păroase
sfîntul din bulina aia mică de sus
ne binecuvîntează
pe infundă
în găurile de la masa de
biliard
asa e jocul să cădem
în gaura aia neagră
ghemotoc de hirtie
asa mă cheamă
am uitat
să fac prezentările
ghemotoc
motototeste-mă acoperă-mă
cu bulinele tale plate
de la aparatul
de perforat
foi
albe
îndosariate
cu chenar
uite

mi-am desurubat
sinul stîng și cersese
la colț bulinele tale plate
cerate
de proiecte
cu destinație precisă
arhiva
muscă-mă arhivarule
fă-mă bulino
să ning
să albească
masa asta verde
de biliard
e-asa-i jocul
întii ningi
apoi te prefac
în felinar

Poveste din orice cartier

oss nss tu hai
vino să mă ungi
pe spate cu ulei de
florească soarelui
să-mi crească pe spate așa
galbenă mare
galbenă să se întoarcă cu fața
la soare eu
să nu-l văd
că n-am cum
că e ea acolo
că frige petala aia a ei
pe coasta mea nr. 7
aia care a fost
a lui
a ia

dumnezeule frige că-l asa
mare galbenă că stringe
tot soarele ăsta în spatele meu
să nu văd
să simt
semintele alea negre
scrișuind
între dinții țai
soarece de cîmp
soarece de grădina
soarece asta ce-l
o poveste
da
semințele ei negre
se lipesc auaieu
se prefac
în negri mari negri de ce
fuzi
de ce
fug și aluneo
în câncana ta
soarece

Burlanul

cobor
în cirje pe seara
de lemn mă tin c-o mină
de burlan de burlan
de tablă pe tablă scrijelite

nume de fete inimioare săgeti
străpunse străpung din loc în loc
burlanul așa că am de ce
să mă agăț de ce
de inima aia străpunsă
de nelu
de zlua aia cînd a luat-o
pe florica acolo
sus sus
pe acoperis
nelu și florica două țigle
bată-le doamne
în cuie bate-l doamne
fă-le joc
pe burlan să ispășească
să iscălească pe burlan ah
doamne mi-au scăpat
cirjele printre scara de lemn doamne
binecuvîntează pe nelu și florica
și dragostea lor gaură
în burlan de care
mă țin acum să nu
mă prăbusească

Joc de artificii

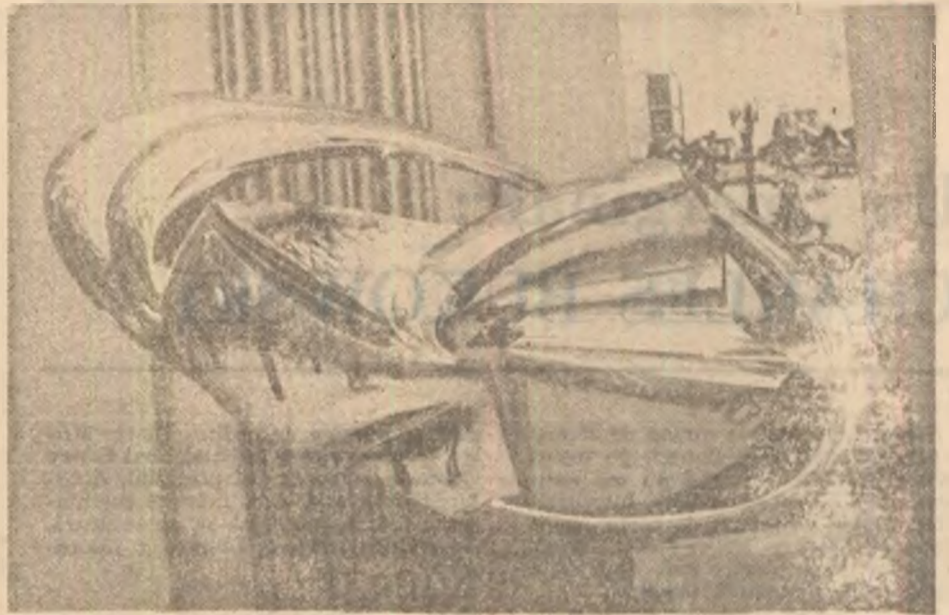
cea cea cea
care îmi frunzărea ridurile sărbătorind
fiecare nou născut cu sampanie și uite
încă unul
cea cea cea
care își topea zilnic bustul
și-mi făcea prăjituri
tapetate
cu propria-i cenușă
cea cea cea
care mă spăla pe cap
din două-n două zile uneori
uita
și umblam năuc așteptînd
ploaia
cea cea cea
care dirija micul joc
de artificii și zicea ia-ți umbrela
altfel te dor ochii
de-ăsta lumină
cea cea cea
în roz
cu buze galbene
șini gri
și părul mov
de cîneșă
uscăț
ca se bițile
și cîntă

Monumente de buzunar

Sper ca meșterul Constantin Lucaci să nu ia în serios formularea din titlu. Ea nu conține decât statornicia noastră credință că sculptura acestui impunător creator contemporan este născută să trăiască în ambianța marilor agore publice. Dar, printr-un nemilos destin, împărțit de foarte mulți ani de mai toată suflarea artistică autohtonă, toate aceste proiecte monumentale care ar fi merit acestui colț de lume prestigiul unui coplesitor panteon al artelor, închipuind imaginea ipotetică a unei Elade contemporane, se pierd în universul strimt, ca de seră, al atelierelor. Cel mult, o mică parte din aceste plămăde, sortite altfel desfășurărilor

monumentale, iau drumul muzeelor sau colecțiilor particulare. Altele pribegesc în locuri unde li se destramă obirșia, intrând într-un soi de universalitate ad-hoc, departe de roșul lor fundamental.

Constantin Lucaci este, totuși, un răsfățat al soartei. Opera sa are încă de pe acum destule repere monumentale, cunoscute și integrate deplin în ambianța urbanistică pentru care au fost concepute. Este aproape un loc comun adevărul că Lucaci este primul la noi, care a cutezat să confere fintinilor publice alura dinamică și elegantă a unor sculpturi acvatice străpunse de

orga fluidă a luminii. Pentru mulți dintre contemporani, el se confundă chiar cu înfățișarea propriei sale plăsmuirii, imprumutând o invidiantă aureolă legendară. Pentru omul de pe stradă, aceste creații ale sale nu au neapărat o identitate anume. Ele sînt, pur și simplu, cu personalitatea lor distinctă răsfrîntă generos asupra întregului spațiu înconjurător. Și aceasta nu este puțin pentru un artist încrezător mai mult în eternitatea operei lui, decît în nemurirea numelui ce-l poartă.

Fundația Culturală Română a oferit cunoscutului artist metalist generosul spațiu de la reședința sa din Aleea Alexandru (Casa Malaxa), într-o concentrată expoziție personală. În atrium-ul central al clădirii, în calma lumină, ca de sanctuar, filtrată prin plafonul-luminator, aerul vibrează strălucitor, aidoma unui candelabru de gală, în jurul celor 14 compoziții în metal polisat și eloxat. Oțelul capătă, în mina acestui Hephaistos-artist, virtuțile unui material docil, trădînd moliciuni și fragilități ca de porțelan. Lucrările sînt ingenios arhitecturate în spațiu, în vulturi de o expresivă zvelțețe, închipuind forme fără echivalent în universul știut. Cu toate acestea, nimic straniu nu inspiră privitorului piesele expuse, ba, dimpotrivă, ele par să vină dintr-un orizont în care realitatea

transcende visul. Obiectele au o individualitate expresivă pregnantă și devin repede familiare celor ce li se află în preajmă. Modernitatea lui Constantin Lucaci tocmai în aceasta constă: viziunea lui plastică anticipează forme și volume ce nu-s identificabile prin datele de referință tradiționale, dar care iradiază o puternică personalitate stilistică, ce le îngăduie accesul rapid în memoria afectivă a privitorilor. Artistul sintetizează cu iscusință tendințe estetice consacrate de marile școli ale genului, folosind, în plus, energia sa forță de concentrare a observației directe, de rezumare a detaliilor semnificative, surprinse în substanța fenomenologică, și care conferă creațiilor sale un accent al firescului și notației ingenue. Formele se deslășă în spațiu după reguli atent așezate și după trasee precis desenate, totul pe care ni-l propune Lucaci cu toate aceste monumente de buzunar pe care ni le dezvăluie acum este unul întemeietor și nu evocator: dăruie o dată, mi-am închinuit lucrării de-aștepți (ei) înmoldobind mari răsunări de demumuri, aidoma troitelor ori fintinilor. Și cred, că însuși artistul, undeva în centrul ființei lui mult dăruite, își atîrnă opera în cuprinsul unui asemenea gînd.

Corneliu Botim

muzica

București '93

Orice minune ține trei zile. Poate tocmai de aceea, multe din festivalurile de muzică ușoară se încadrează în aceste limite temporale, sperînd că astfel vor deveni minuni. Revenirea în forță, în 1991, a manifestărilor internaționale românești de gen prin inițierea Festivalului Internațional ar putea fi considerată ca atare, mai ales că, în urma reușitelor organizate în țările est-europene și printre primele din cele înregistrate de F.I.D.O.F., organizatorii festivalului primind diploma și medalia F.I.D.O.F. În perioada 23-25 aprilie, Sala Palatului va găzdui cele trei serții ale ediției III-a a Festivalului Pop București — concursul de creație de muzică ușoară românească (menit a oferi „o replică” necesară compensării avalanșei de producții străine difuzate de mass-media), concursul internațional de interpretare, considerat o posibilă rampă de lansare de către al noștri, dar mai ales de participanții din SUA, Anglia, Italia, Elveția, Olanda, Suedia, Germania, Turcia, Portugalia, Israel, Lituania, Letonia, Finlanda, Canada; în sfîrșit, serile se vor încheia cu recitaluri de mari vedete precum Kim Wilde, Jennifer Rush, Shirley Bassie — nu sună rău... Va exista și un juriu alcătuit din invitați din SUA, Germania, Israel, Italia, Olanda, Lituania, Anglia, Elveția, Suedia, Portugalia, Turcia, cărora li se vor adăuga ca membri sau ca observatori repre-

zentanți F.I.D.O.F., M.T.V., Super Channel etc. Biroul de presă e foarte amabil, dar funcționează doar cite două ore (tot) în trei zile, ceea ce este insuficient și „peste mîna” pentru ziariștii care, totuși au reușit să-si procure materiale suficiente să poată da detalii asupra sponsorilor (Constantin Duțu, Dumitru Vitălie Ustrol, hotelurile Intercontinental, Athenae Palace, București, firmele Romser, ADPROD — S.R.), prețurilor (6000 abonamentul pentru cele trei seri 4000 bilete pentru un spectacol), organizatorilor (ARTEXIM, RTV), director artistic, regizor și producători (pe lângă sponsor) Constantin Duțu, prezentatori (Iuliana Marciuc și Gabriel Cotabiță) etc. Cu titlu de certitudine se anunță participarea celebrei trupe de bale Friedrichstadt Palace din Berlin dar și a „Codrean-căi” din Chișinău (după nume mai mult popular decît pop). Tot cu certitudine vă putem informa că România va avea în concert o singură interpretă — Corina Dogaru (ei), Eurovision am avut tot una și... mai bine nu o aveam).

Amuzant va fi să aflăm cum (și cît) vor rămîne impartiți membrii juriului care, în țările lor, colaborează direct cu interpretii naționali aflați în concurs — conform banului cu „constința nu și nu”? Despre vedete ce să mai spunem? Mai mult decît un record în Guinness Book cu cea mai mare vânzare din istoria producției discografice britanice realizată de o cîntăreță în mărime naturală pe scena bucureșteană ce să ne mai dorim? Păcat însă că prezentarea lui Jennifer Rush este foarte neinspirată, plină de clișee precum permanent zîmbitoare, muncește mult, dințințele clară între viața artistică și viața particulară. sau declarații stupide de genul „vocea este instrumentul meu”. Ce să-i faci, asta e...

Să ne bucurăm că vom avea cîteva zile de suspans pe să-l rugăm pe „Je-pura”; să ne aducă de Sfintele Paști cite ceva prin buzunare măcar pentru un bilet de cîseară, să mulțumim organizatorilor care se străduiesc să fie bine și să ne dorim ca Sfînta Treime să binecuvînteze strădania noastră de a realiza în trei zile cea de a treia ediție a Festivalului Pop București '93 în trei secțiuni, care, oricum, nu vor fi... de trei lei și nu vor avea nici o legătură cu loja 33.

Anca Florea

parțial color

Prosop pentru I.R.S.O.P.

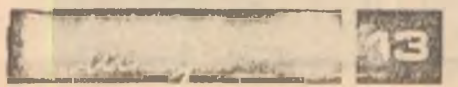
Nu se poate spune că Dida Drăgan n-a făcut totul (oare, unde am mai auzit noi sintagma asta?) ca să iasă în prim plan la Liubliana. Doar de ani de zile bate lumea — cu viersul său infocat! — și tot de ani se explică și explică fanilor cum e cu muzica ușoară, atît de grea pentru unii. A purces chiar să dea și note colegilor, detasînd trei mari nume din pluton: Anela Similea Aura Urziceanu și, bineînțeles, Dida Drăgan. După ele se cascadează imens și se desprinde un pustiu de se aud pînă și răgetele lui Horii Moculescu. Naivi cum ne mai consideră unii înamici într-o zi am invitat-o la o rubrică „Vedeta săptămînii” pentru publicația „7 zile”. Promptă, cum nu o cunoșteam, ne-a complexat. „Dar vedeta lunii cine este, Mădălina Manole? Păi se poate, domnule? Dacă vrei totuși să mă aveli acolo, luati un fotoreporter și tîneti-vă după mine!” Sigur n-am reușit s-o urmărim, fiindcă e și-aici nevoie de o vocație, dar ne-am propus s-o admirăm, în toate ieșirile sale pe undele magnetice. Prilejul nimerit ni s-a oferit cu ocazia preselectiei pentru „Eurovision”. Aici Dida Drăgan a fost monumentală. N-a ratat aproape nimic, în afara calificării! Sfidînd orice modă, s-a îmbrăcat în stilul e! — ornamentîndu-si melodia! — s-a zbatut a ținat, s-a înfuriat pe microfon și-a vînturat părul, s-a îmbufnat pe glas (cam nărăvas de data asta!), ba chiar a și înșenuncheat — la vremea cît juriul delibera — în speranța că se va îndura și de ea Cel de Sus să nu rateze calificarea. Numai că în democrația întinsă ca o pecingine în Europa, s-au tocit pînă și pilele,

Uite-asa faimoasa noastră artistă a reușit marea performanță, ocupînd primul loc, din coadă, într-o competiție care și-asa s-a înălțat cu puțin peste genunchii broastei.

Revenind în timo, la prezența din țară, orice meloman de o condiție medie și-a putut da seama că melodia interpretată de Laurentiu Cazan ar fi avut cu totul altă soartă. Dar s-a găsit capete istețe care s-o treacă în plan secundar, stabilind o procedură care ne-a amintit de faimoasa „Cîntarea României”. În etapele premergătoare confruntării de la Liubliana nu specialisții în domeniu s-au pronunțat nu oameții de cultură și artă, ci tata Leana, nenea Gheorghe fiindcă pînă și în artă s-a vîrît I.R.S.O.P.-ul, să capete și el o justificare în campania de intoxicare ce-o duce. Nu era suficient că a ajuns la multe aberații în politică trebuia să-si compromită firma și aici. Facem tot felul de experimente care ne ajută să vărem ceea ce nu sîntem în realitate: handicapați. Să participi alături de Bosnia—Herțegovina, Slovenia, Slovacia, Croația și toate celelalte țări-soare, care abia au ieșit de sub tutela imperială să nu prinzi un loc în cele trei câștigătoare, ba, mai mult, să ocupi rusinosul număr șapte — ultimul de altfel! — iată o palmă primită nemeritat zicem noi, cînd avem artiști de mare talent, tineri emancipați, cu o prezență scenică remarcabilă. Suficientă și lipsa de inspirație a Didei Drăgan ca și lipsa de criterii obiective a celor desemnați să le așeze ne-au costat mult, căci, în asemenea situații, nu-i suficient să participi într-o „Dacia” ci și să demonstrezi că muzica ușoară românească are un recordul nivelului de trai de la noi.

Asadar o simbioză tristă de program ratat, o cîntăreță care a reușit o performanță greu de egalat și o gîndirești că transmisiunea directă de la Liubliana a mîncat sprijinul unui excepțional „Caravitaș” care nu vine să exalăm: „Doamne, iartă-mă pentru nervii!”.

Marioș Șan

Un „marginal“: CHARLES BUKOWSKI

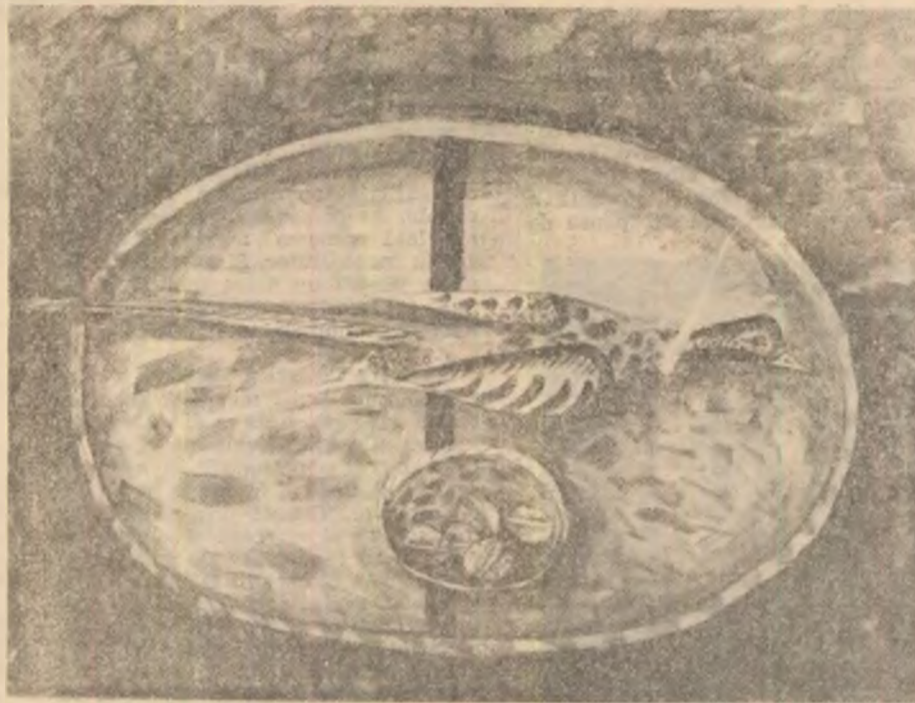
Căutam un anumit roman de Henry Miller la buchinăstii lionezi, pe malul Saônei. La câte-o tarabă nu mă mulțumeam doar cu căutatul. Intrebam. Unul dintre vinzătorii de carte mi-a răspuns: „Henry Miller? Nu, Miller și Bukowski n-ajung aici. Sau, dacă ajung, sint cumpărați imediat“.

Bukowski? În aceeași zi mi-am cumpărat un prim volum de Bukowski, dintr-o librărie, la un preț inevitabil mai mare decât cele uzuale la buchinăstii. Povestiri. „Contes de la folie ordinaire“ (titlul original: „Erections, Ejaculations, Exhibitions and General Tales of Ordinary Madness“). Pe coperta a patra era menționată aprecierea că această carte a constituit „singura revelație a anilor '70“, în materie de literatură. Poate din Statele Unite, formularea era neclară.

Prima întâlnire cu o carte de Charles Bukowski, scriitor american de origine germană (n. 1920), este șocantă. În primul rând din cauza limbajului. Bukowski nu se încurcă în eufemisme. El spune lucrurilor pe nume. Ucenicia, lugiă, și-a făcut-o în mediul revistelor underground din Los Angeles, reviste la care n-a încetat să colaboreze.

Despre ce scrie Bukowski? Despre singurătate, despre alcoolism, despre iubire și sexualitate, despre crimă, despre viața de scriitor alcoolic cu glorie „restrinsă“. În cărțile lui, în ele volume de povestiri, volume de poezie sau romane, naratorul se numește cind Bukowski (așa cum personajele-naratori din „Sexus“, „Trans-Atlantic“ și „Abaddon Exterminato-

rul“ se numesc, în ordine, Henry Miller, Gombrowicz și Sabato), cind Henry Chinaski, alter ego al primului. Autobiograficul este deci prezent ostentativ. Această prezență se accentuează, de-a lungul carierei literare a autorului.

Sorin Ilfoveanu : Pasăre

alta, o admiratoare; ajunge să petreacă restul nopții în pușcărie, ș.a.m.d.

Romanele lui Bukowski reflectă direct, încă mai direct decât povestirile, fragmente ale vieții sale. „Poștașul“: Bukowski a fost ani de zile poștaș, ajungind să trăiască din scris și din lecturi publice spre cincizeci de ani. „Femei“ (1978): Bukowski profită fără rușine de gloria literară dobândită, făcând ravagii în rindurile admiratoarelor, cu sticla în mână și cu suflul singurătății în spate.

Povestirile și romanele lui Bukowski pot fi repovestite. Dar forța lor, care rezidă în atmosfera creată, în autoironia și umorul infuzat în fiecare frază, se pierde astfel. Lin babil crud ajută, în cazul lui, la obținerea unei stilizări extreme. Totul e spus mai pe scurt. În plus, folosirea acestui limbaj duce la obținerea unui umor nebun, atunci cind între ce și cum se relatează există o inadecvare voită.

Poeziile relevă osatura operei bukowskiene. S-ar putea spune că la Bukowski romanele sint înălțuri de povestiri iar povestirile, poeziile expandate sub presiunea unei nedomolite verve. Unele dintre poeziile incluse în volumul „Dragostea este un ciine al Infernului“ sint rescrieri ale unor fragmente din romanul „Femei“. Dar acum simplificarea exprimării devine extremă. Apar rinduri albe, punctind tăceri de o mare expresivitate. Mai mult nu i se poate cere mașinii de scris ci, eventual, doar saxofonului.

Bukowski este un autor care trebuie tradus în limba română. Mai mult decât în cazul lui Henry Miller, o altă urgență pentru planurile editoriale cit de cit respectabile de la noi, la traducerea cărților lui Bukowski va apare problema găsirii unui echivalent pentru limbajul argotic american. Franceza face față cu brio însă româna literară actuală este suficient de pudibonderie. O racilă a vechiului regim, desigur. Și, din teamă de a nu deschide ușa vulgarității, literatura universală contemporană răzbea la noi ciuntită. Uitându-se că adevărata vulgaritate, în literatură, o constituie mediocritatea.

Lyon, martie 1993

Florin Oncescu

Marcel Schneider

FANTASTICUL: VEȘNICA FANTOMĂ

De la Edgar Poe la Lovecraft, dar și de la Balzac la Marcel Aime, tentația fantasticului este omniprezentă în literatură, cum o reamintește în ultima sa carte Francis Lacassin (*Mythologie du Fantastique. Les rivages de la nuit*). E o ocazie de a recenza itinerariile fricii literare.

Francis Lacassin a început publicarea operelor complete ale lui Lovecraft în prețioasa colecție Bouquins. Această întreprindere l-a incitat să citească, mai bine zis să recitească, literatura fantastică a lumii întregi și să mediteze asupra marilor teme ale acestei mitologii. Cartea pe care o publică Editions de Rocher nu conține, după mărturisirea autorului, nici o teorie a fantasticului, este un „simplu itinerar al curiozităților sale“, dl. Lacassin și-a apropiat teoria pe care Lovecraft a dezvoltat-o în *Epouvante et surnaturel en littérature*, a-i face pe cititori să tremure, a-i înfiora prin mijlocul ficțiunilor fantastice, al căror condiment major este groaza. Acest gen de literatură a înflorit, mai ales, în literele anglo-saxone, dar a fost practicat în toate epocile și în lumea întregă. Fanteime nefaste, vampiri, strigoi însetați de răzbunare, dubluri nefaste, creaturi perverse, demoniace, scîrnave și distrugătoare, rase blestamate care nu respiră decât dezolarea și moartea frecventează această literatură pe care Leonardo da Vinci o rezuma în *Caielele sale* prin două cuvinte: teama și dorința. Lovecraft (1890-1937), a jucat în secolul nostru rolul pe care-l avu-

seseră în secolul precedent, Hoffmann și Poe, acela de inițiator și de detector de noi mituri. El a inventat obsesia Marilor Strămoși, invizibili, îngrozitori care vor să recucerească pămîntul de unde au fost goniți. Povestirile, fără referințe religioase, sau alchimice, sint

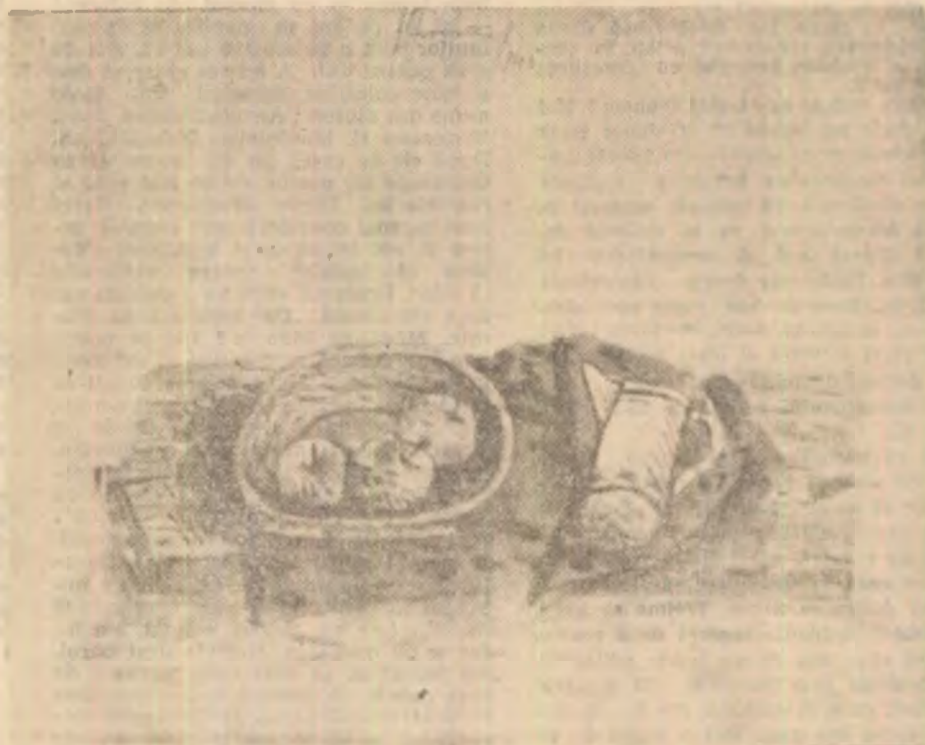
uluitoare reverii materialiste, dezvoltate într-un stil susținut care împrumută din Shakespeare imaginile și retorica sa. Reamintim că Jacques Papy a fost primul său traducător în Franța cu *Une couleur tombée du ciel*, carte prefațată de Cocteau — Dl. Lacassin încheie itinerarul său printr-un studiu pertinent asupra lui Lovecraft. El semnaleză că abia în 1928 cu *Appel de Cthulhu* autorul își va întemeia reputația de maestru al coșmarului. *«El a dat titlului lui Cthulhu, originalitatea, ocaziunea, dimensiunea unui univers. El a făcut din acest incident în cazul lui Arthur Machen și al lordului Dunsaway basul continuu al unei epopei cosmice»*. În 1958, cind publica *Soixante récits de terreur*, Roger Cail-

lois socotea excesivă celebritatea lui Lovecraft. Asta nu l-a împiedicat să împrumute de la el teoria groazei, dar adăugându-i un element ludic care schimbă puterea de înțelegere și sensul: el făcea din fantasticul literar un joc cu tema. *«Aci, tema este o plăcere, un joc delicios, un fel de pariu cu invizibilul unde invizibilul, în care nu crezi, nu pare să trebuiască să-și ceară drepturile»*. Am discutat timp de patruzeci de ani, Caillois și cu mine, despre acest punct capital; a crede sau a nu crede în invizibil, în strigoi, în spaimile adunate în spatele orizontului. În ajunul morții sale, el îmi da dreptate, că trebuie să crezi ca să-ți fie cu adevărat frică, dacă nu, înseamnă decât să dezlege cuvinte încruciate.

Dl. Lacassin nu-și exprimă părerea asupra subiectului, dar admirația sa pentru Lovecraft ne incită să ne gândim că pentru el romanul de groază nu este o varietate de povestire detectivă, nici un produs de science fiction unde, sub pretextul anticipației raționale și științifice, noțiunea de joc se manifesta cu evidență. În orice caz el vorbește foarte bine de marile teme ale mitologiei fantastice, vampirul (*Dracula*), monstrul artificial (*Frankenstein*) călugărul pervers (*Le Moine*) dedublarea (*Dr. Jekyll et Mr. Hyde*), fanteimele Cosmosului cu Lovecraft. El ne arată câtă influență a avut cinematograful în celebritatea lui *Dracula*, a lui *Frankenstein* pină acolo că marele public ignoră complet numele celor care i-au inventat în literatură și că dă chiar monstrului însușit numele imprudentului cercetător!

Grație cinematografului literatura fantastică depășește, în mod larg, genul creat în secolul XIX. Fantasticul privește astăzi tot așa de bine ceea ce se ascunde în inconștientul nostru ca în lumile necunoscute. E pretutindeni și nicăieri, el există în spatele aparențelor. Scriitorii fantastici ar putea spune toți ca Pronat: *«Văd împede ceea ce este pină la orizont, dar, ceea ce este dincolo de orizont, mă interesează să descriu»*.

În românește de
D. St. Rădulescu

Sorin Ilfoveanu : Natură moartă

14 octombrie. Angelo Rinaldi îmi transmite o scrisoare pe care i-a trimis-o un cititor după apariția criticii din L'Express: „Se pare că mai sint dezvăluiri de făcut, mai ales despre război...” Îl chem pe cititorul din Charentes. „Mai aveți încă de aflat despre adevăr, spune. Nu pot, la telefon...” Îi trimit conținutul convorbirii mele cu Marc Simenon. Își iese din țifini, fără să mai aștepte vizita mea. „Parasutistul în ținută de SAS eram eu. Pot să vă spun cum era îmbrăcat micul Marc... Am fost parasutat de la Londra cu formația mea. Ne-am dus la Simenon nu fiindcă ne-a primit cu brațele deschise. Aveam un ordin al misiunii: să arestăm, să interogăm și dacă era cazul să executăm unele personalități din regiune suspectate de colaboraționism. A elimina un mișionar nu era o problemă. N-am putut însă, pe un mare scriitor. Nici șeful meu n-a putut”.

15 octombrie. FNAC — Montpellier. Sală plină și agitată. Cum am vorbit de ocupație s-a tulburat. Curînd, n-a mai fost vorba de Simenon. M-aș fi putut retrage în virful picioarelor fără ca cineva să-și dea seama. S-a revenit la ordinea de zi. S-a ridicat o femeie: „Sint profesoară de literatură! Și...” O voce din spate: „Nimeni nu e perfect. A reluat: „Le-am dat elevelor mele din ultima clasă să studieze Duras, niciodată nu le voi da să citească Simenon. Polițistul, Maigret, totul n-are nici o valoare”. O voce din stînga: „Înțelegem de ce Educația națională este în această stare. Profesori care vor să convingă...” Femeia: „Perfect! Vreau să le conving că Duras va rămîne, iar...”. Și acum puteam să mă retrag fără știrea nimănui. Mai ales că ea va relua problema cu prima ocazie, suscitînd furia unei săli devotate, neîndoios, lui Simenon.

Cinematograful Capitol la Uzès. Proiectul M. Hire, dezbateri și rezultatul unui concurs cu tema: „Vreți să vedeți sau să revedeți un film adaptat după un roman de Simenon?” Pe chestionar erau trecute opt titluri de film. Se anunță rezultatele. Cele mai rare sînt mai puțin solicitate. Rezultatul: 1. Le train cu Jean-Louis Trintignant, 2. Betty cu Marie Trintignant... E adevărat că tatăl și fiica au fiecare o casă în apropiere. Celor din Uzès le place să meargă la cinema, să-și vadă vecinul pe ecran, e suprema voluptate, oricum, sînt două filme bune.

17 octombrie. Ședință de dedicații în cadrul „La Fureur de Lire” la librăria „Le chant du monde” la Enghien. Aici îmi plac cititorii. Dacă ar fi existat o canapea sînt sigur că ar fi rămas toată seara. O bruceleză furioasă, nu citind ci constatînd că Simenon este luat adesea drept scriitor francez, își exprimă pasiunea pentru Mémolres intimes și cere să fie convinsă înainte de a cumpăra biografia. Nu se mișcă. Așteaptă. Curios demers. Deci, pledoarie. După o jumătate de oră, pleacă în sfîrșit cu cartea sub braț. Să sperăm că nu va avea de reclamat.

Telefon de la un necunoscut într-o duminică dimineața, devreme, acasă: „Dumneavoastră, domnule, ați scris biografia lui Simenon?”

— Sigur...
— În acest caz, puteți să-mi spuneți, domnule dacă în „L'amant fantôme”, pe care l-a publicat în 1928 cu pseudonimul Gom Gul, e vorba de o fantomă

metaforică sau de o fantomă adevărată...

— Poftim?
— De douăzeci de ani caut răspunsul, cartea e de negăsit...” Omul este bibliotecar adjunct la Biblioteca Națională. Se ocupă de note. Pasiunea sa: literaturile fantastice, insolite, utopice. Din fericire există o prețioasă culegere rezumînd intrigile romanelor populare

diu asupra lapsusului din ce în ce mai prezent la cititori, librari și chiar ziaristi, care înlocuiesc inconștient „biografie” ori prin „bibliografie” (cu care n-are nimic a face), sau prin „autobiografie” (contrariul).

Bale conferință la Societatea de studii franceze. Auditoriu numeros, motivat. Cea mai prețioasă amintire: Au-

specialistă în opera marelui scriitor, i-a urmat cu o expunere savantă din ce în ce mai obscură. Nu-și înălța capul de pe note. Sala se golia treptat în pofida extremei curtoazii a locuitorilor francofoni din Bale. Dacă plecau însemna că nu mai puteau. Erau vreo sută, mai rămăseseră vreo zece. Cînd a terminat s-a adresat organizatorului: „Cum a fost?” În fața murei politicoase, ea a adăugat: „Cu cît au fost mai liniștiți au dovedit că sînt mai pașionați”.

27 octombrie. Alianța Franceză la Berna. A fost fondată acum aproape cincisprezece ani de o dinamică personalitate elvețiană, o femeie, grecoaică din Alexandria, prietenă a artelor și literelor. Amfiteatrul era plin. Așa cum au confirmat și dedicațiile, se aflau acolo și elvețieni admiratori ai francofoniei chiar dacă locuiau în ținutul nemțesc, suedezi, iranieni, africani în număr destul de mare și mulți diplomați. Toți aceștia veniseră să audă pe cineva vorbind franțuzește, despre cultura franceză. Nu este totul pierdut. Datorită lor, celor din Quebec și citorva alții.

Aici ca și la Bale, dezbateri e densă, animată. Nu se pierd din vedere Simenon și literatura. Francofonii, contrar francezilor nu sînt obsedați de ocupație. Ne despărțim cu regret, în Elveția, mai mult ca oriunde, ora e oră. Există și public pasiv, mut, inert. Depinde de conferențiar. E permisă improvizarea cu condiția de a păstra distanța, de a susține privirile, pentru a atrage mai bine atenția. În orice caz, nu vor să fie considerați imbecili.

Cea mai urîtă amintire: recent, un academician francez trebuia să le vorbească despre Academia franceză. Înainte de a le da lovitura de grație, nepregătind nimic („Mai bine decît un discurs, prefer întrebări, ar fi mai constructiv”), s-a mulțumit să le înșire, vreme de treizeci de minute, lista nemuritorilor punctînd fiecare nume cu un ritual: „Nu știu dacă știți...” Era cu atît mai jignitor cu cît se adresa nu numai unor cititori luminați ci unui auditoriu care avusese ocazia să asculte membrii ilustrei instituții chiar în această incintă. Alain Decaux sau Hélène Carrère d'Encausse ca să cităm doar pe ei. Nu știu dacă știți... De parcă conferențiarul n-ar avea permanent în virful limbii fraza care nu trebuie rostită?

4 noiembrie. La Rochelle. Orașul preferat de Simenon. France 3 are buna idee de a realiza un mic reportaj legat de biografie, plimbînd camera la marea cafenea din piața Verdun, pe strada Minage sub arcade. Chiar și ploaia este la înfîlnire. Așa se cuvine. Pentru interviu, o surpriză. Mă duc la post. La polițisti! Aici, la al doilea etaj, un inspector a acceptat jocul, s-a așezat la mașina de scris începînd un interogatoriu: „Nume, prenume, ați observat trecînd trenul lui Simenon, trei ani... Aveți autorizație?”

Întoarcerea la Paris miine, în celelalte zile urmează: **Foire du livre la Brive**, un forum la Rouen, o dezbateri la Reims... Patrick Chamoiseau era acolo ieri. François Weyergam va fi miine... Avion, trenuri, taxi... Bilanțul? Dincolo de rezultatele pur comerciale, voluptatea de a discuta fără intermediari (critici, librari, etc.) cu cititorii. Ascultîndu-i, primești adesea o lecție de umilință. Cînd faci din scris o profesiune, vrînd să fii citit, asta n-are preț.

GEORGES SIMENON,

Simenon cu fiica sa Marie-Jo in 1960

«O LECȚIE DE UMILINȚĂ»

ale tînarului Simenon. „E metaforică fantoma dumneavoastră, domnule!

— În sfîrșit... m-ați liniștit!
De partea mea, eu aș fi fost mai curînd neliniștit.

26 octombrie. FNAC — Mulhouse. „Vă rog, un autograf în trei exemplare”. Un librar: „Acesta-i un personaj. Cum vine vreun scriitor, îl agată. Ar trebui să aibă o superbă colecție. Fără bibliotecă. De cînd îl cunosc nu l-am văzut cumpărînd o carte”.

Dezbateri. S-ar putea face un stu-

guste Angles ținînd o conferință despre originile La Nouvelle Revue Française, pe întuneric, din cauza unei pane de electricitate, refuzînd lanterna întinsă de un ușier („Nu credeți că ce povestesc este desul de luminos?”), vorbind astfel mai bine de o oră, captivînd un public cu ochii legați.

Cea mai îngrozitoare amintire: unul din băieții lui Paul Valéry povestind anecdote neinteresante, întrerupt întruna de nevasta lui din primul rînd („Ai mai povestit-o acum cinci minute!”). Ea, o universitară australiană,

moda, altfel

„...monotonia unei nesfîrșite melancolii” (II)

De fapt, prozele lui Adrian Costache, în ciuda interlocutorilor interesanți și pitorești care le populază, au un singur personaj principal, cu identități diferite și mici accesorii lipsite de importanță, care nu-i schimbă structura spirituală. Eroul său preferat se găsește într-o permanentă căutare de „ceva” solid, de „ceva” care să existe pentru eternitate, „for all seasons”. Prietenul R. îi spune lui Octav: „Caută altceva. Mergi pe valorile eterne, clasice. Caută în tine adînc, poate vei găsi ceva nou... Se

întîmplă asta să căutăm în noi și să găsim ceva surprinzător uncori” (Confesiunile unui bun visător).

Lectura capodoperelor e plăcerea, e izvorul de inspirație, revelația și aspirația acestui autor (în sensul acesta nici măcar nu este original, numai că lui, pledoaria îi reușește!); „Citisem, cum bănușii, cîteva cărți formidabile din literatura sud-americană și ele mă impresionaseră puternic, așa că se născuse în mine impresia, naivă, că formula fantastică (în genul „Vecacului de singurătate”) era de-acum singura modalitate în care se mai putea spune ceva nou despre țărani.” Boala, una dintre acele boli „în care readaptarea la viața normală durează luni de zile” și care s-a întîmplat a fi boala eroului său predilect, îl duce pe „erou” spre muzică, spre imperiul fără de margini al muzicii, ca pe eroii lui Thomas Mann. Nu pretîndem că autorul e atît de „doct” ca Mann dar e „perfect livresc”, îi place Mann, îi place Hesse, îi place muzica: „Bach cu sonatele lui, cu extraordinara lor forță emoțională și cu rigurozitatea construcției, apoi Vivaldi cu anotimpurile lui, Schubert, legat parcă de Renaștere cu liederurile sale, deși aparține de-acum romantismului, sau concertele lui Mozart interpretate de Li-patti acompaniate de Orchestra festivalelor din Lucerna, dirijată de von Karajan”. Autorul e cîștit, prin eroul său, din toate punctele de vedere și acordă „fantasticului” miracole religioase din

punctul de vedere al împlinirii sufletesti: „Nu știu prea bine în care zi se întîmplase miracolul, puteam să-l numesc chiar așa. Căci fusese o clipă uimitoare poate, cînd îmi dadusem seama că muzica mă făcea nu doar să evadiez din îngrijorările mele, ci că-mi dădea șansa alicui victii, abia prefigurată, scăpînd astfel de toate acele determinări pline de servituți umilitoare, de toată acea sclavie în care cade bolnavul...”.

Deși mediul țărănesc e captat cu atenție el nu e convingător ca la Marin Preda. Dialogul nu este punctul forte al autorului, în schimb monologul interior cerește nu numai prin consistența evidentă a unei morale estetice și sufletesti, ci și prin eleganța frazelor. (Daniel vrca să scrie o CARTE PERFECTĂ!) Adrian Costache e fascinat de imaginar dar și de real, iar supletea cărților sale, incontestabilul lor farmec, se naște din fluידa alunecare din fantasticul imaginarului în fantasticul realului, din înalitatea unei visări melancolice în irealitatea imediată ca la Blecher.

Eroul ce străbate cele patru volume („Fratele meu Val”, „Intră în timp”, „Confesiunile unui bun visător”, „Dimineți pe rotile”), sub diferite nume, are aceleași obsesii, aceeași melancolie a copilăriei evanescente ca norii, e prins în aceeași plasă de gânduri derulate cu o monotonie rafinată, incantatorie. Și imaginile se repetă ca fațetele unui cristal șlefuit cu meșteșug, din care țînesc

scelipiri ca săgețile și apoi dispar în suprafața polisată: patul de lîngă fercătră, nucul, luna stranie, moșu Costea, Cricovul, Valea Scăianului, pădurea misterioasă cu copaci seculari ce își ridică „virfurile în strălucirea albă, ciudată, aproape ireală, făcută fișii, a argintului lumii”. Mediul profesoral e mereu prezent (poate prea prezent, căci simplifică, reduce consistența dizertației) ca un decor, potrivit sau nepotrivit, în care se joacă piese de teatru diferite. Totuși „Dimineți pe rotile” e o proză foarte izbutită, cu un final neașteptat ca o subtilă metaforă filmică. Ancorat în social, capabil de evaziuni onirice, mereu cu nostalgia zborului în minte senzația de zbor, dorința de zbor e de asemenea mereu prezentă) autorul e sensibil la stimuli ce oscilează între sentimental și ironie. Nu putem spune despre el ca cronicarul despre Ștefan cel Mare — „unde nu cugetai, acolo îl aflai” dar putem să-i desenăm personalitatea de scriitor cu cuvintele lui Henry James, cu care chiar un erau de al său se definește: „Where the emotion is, there am I”.

Corina Cristea

GEORGES SIMENON,

3 septembrie. Articolele apar înaintea cărții. S-ar părea că există o concurență de tip gazetăresc între critici literari. Telefon de la Marc Simenon, fiul cel mare. „Nu am citit-o dar ce citești în ziare. pffft... până la urmă, se va vedea. În orice caz Simenon al meu rămâne intact... Ah! am uitat... Ți-am vorbit de Memoriile intime ale mamei?”

— Ce?
— St!... E clar, am uitat... Șaizeci de pagini dactilografiate...

— Inedite?
— Da, sigur... despre relațiile cu tata, în sfârșit versiunea Tigyl... Curios, eram convins că...

Așa se întâmplă totdeauna. O carte se poate termina, nu sfârșește niciodată o anchetă. Cauți scormonești, întrebi, e de ajuns să te oprești ca să se ivească ceva nebanuit. Nu rămâne decât consolarea cu vorbele lui Braque: „Dovezile obsecă adevărul”.

Este imposibil să nu receptezi tot ce se înghesuie inevitabil după apariție și după primele lansări. Sînt martori care se manifestă zglobii, după ce i-ai căutat cu disperare trei ani. Grandoarea și mișcarea anchetei biografice. Nu e niciodată prea târziu. Te gîndești la ediția de buzunar revăzută și sporită după formula consacrată pentru traduceri în străinătate.

Telefon de la un mare avocat din New York: „Domnule, la pagina 376 vă întrebati dacă Numa Toczynier a avut un băiat. A avut unul. Eu sînt”.

Într-unul din studiourile R.T.L., Jeanne Bourin își amintește fără microfon de o vizită făcută la Liège, mamei lui Simenon. Bărbatul ei André Bourin a consacrat la France Culture, un serial marelui scriitor. „A, nu! nu mi vorbi de Georges, un personaj imurd! le-a sous bătrîna doamnă. Să vorbim mai bine de micul meu Christian, asta da... Ce curios, Georges are gloria, dar Christian avea geniu!”

14 septembrie. Scrisoare de la Julien Gracq. Spune că citește biografia asemenea romanului despre un miliardar belgian. Vorbe puține, ca de obicei la Gracq, fiecare însă ar putea suscita o lungă desfășurare, cînd le scrie el.

15 septembrie. Dezbateri la FNAC-Liège, la „forum”. În sfârșit un loc de întîlnire care nu se prezintă ca un „spațiu”! Prima dintr-o lungă serie de dezbateri de-a lungul Franței, Belgiei și Elveției. Ceea ce se numește prestația de după lansare. Un soi de maraton care dă posibilitatea unor întîlniri cu presa regională. O singură consolare: e mult mai dur pentru romancier decît pentru autorii de documente. Este destul de greu să vorbești o oră și jumătate de o ficțiune fără a fi forțat de ascultători să aluneci pe panta autobiografiei. Cînd vorbești despre altul...

Începe să-ți placă odată învins protocolul care poleiește inevitabil acest gen de întîlniri. Poți fi și derutat: femeia din față-stînga care se scobește în naș cu obstinație timp de o oră și jumătate fixîndu-te în ochi, domnul din rîndul întîi care a ațipit după primele cuvinte, trezindu-se abia la sfîrșit, oamenii care trec, de parcă s-ar fi rătăcit în sala pașilor pierduți, întrebări pe ciț de neinspirate, pe atît de așteptate. („De ce Simenon?”), intervențiile persoanelor care nu întreabă nimic dar vor să-și exprime punctul lor de vedere confuz, într-un monolog fără sfîrșit. Trecînd peste astea, este gîtuși instructiv. Ai întotdeauna de învățat de la cititori, de la cei adevărați. Aceia care riscă să cumpere o carte.

Demistificarea amănunțită a legendei „blocului operatoriu” pe care și l-ar fi instalat Simenon în casa sa de la Epalinges, pentru a i se face acolo intervențiile chirurgicale. În plus, o sală de prim ajutor. Publicul e satisfăcut cu excepția unui domn din rîndul întîi. Insistă, nu dezmințe. Nu a văzut dar cunoaște pe cineva care... Este, de altfel, foarte simenonian ca să nu fie adevărat. Cu toate hohotele de rîs ale asistenței insistă. Îl las în pace. Mă va găsi la ieșire: Vă asigur că...

«O LECȚIE DE UMILINȚĂ»

Simenon dînd autografe la Deauville în anii '30

Din carnetele cu însemnări ale biografului lui Simenon

Autorii vorbesc cu plăcere despre ce s-a întîmplat înainte de a scrie cartea, în genul „mi-a venit ideea” sau în timpul scrierii, diverse variante sau în epoca incertitudinii, a neînștii, dintre predarea manuscrisului la editură și primii cititori (rude, prieteni, redactori etc.). Scriitorii nu prea vorbesc însă despre ce se întîmplă după expedierea cărții ziaristilor și librarilor, cînd încep interviurile, radio, televiziunea, autografe, dezbateri etc. Bernard Pivot l-a rugat pe Pierre Assouline să povestească ce a „pățit” în aceste săptămîni, lansîndu-și cartea. Din volumul Simenon, biografie de Pierre As-

souline revista noastră a publicat un fragment în nr. 47 (146) din 9 decembrie 1992.

de Pierre Assouline

16 septembrie. Dezbateri la FNAC — Bruxelles. Animatorul îl citează pe eminentul critic de la Soir. În articolul apărut azi, acesta remarcă, că m-am interesat mai ales de industriașii bogați, că nu m-am aplecat niciodată asupra itinerarului unui poet blestemat. Mă opun și, supremă voluptate, critic un critic. Zăresc un zîmbet complice și amuzat în sală. La sfîrșit, zîmbetul vine la mine, îmi întinde mina, se prezintă. Este eminentul critic de la Soir.

Este de necrezut faptul că Simenon a reușit să facă din apropierea lui, personaje de roman, păstrîndu-le identitatea. Cititorii îi consideră copiii, nevestele etc., drept prieteni, chiar dacă nu i-au văzut niciodată. Întreabă cu voce tare despre Teresa, tovarășa din ulti-

mii ani, de parcă ar fi vara lor din provincie. La ieșire, după dezbateri, în momentul dedicațiilor, se apropie o femeie:

„Ce mai face Denyse?
— Aha... nevasta lui? Ați cunoscut-o.
— Eu? Nu, de ce?...”

18 septembrie. Mongin Jules factor poștal, pensionar din sudul Franței mi-a cerut un exemplar în termeni atît de poetici că nu l-am putut refuza. O nouă scrisoare. De data asta doarește pipa mea. A sortit-o „pipariu-mului” său, vrea s-o pună la un loc bun între cele pe care i le-au trimis Giono, Bazin, Sabatier, Calaferte și... Simenon, bineînțeles! Cum să refuzi a figura într-un asemenea areopag? Mai ales că Mongin Jules precizează: „Fiecare pipă povestește întîmplări, fiecare șopocăiește. Cînd mă apropii cu sufletul, aud...”

23 septembrie. Dezbateri la FNAC — Toulouse. Se discută despre influența alcoolului asupra scrisului, evident la Simenon. Un domn în vîrstă din rîndul doi lasă să-i scape cu un zîmbet malițios: „Saintes buveries!”

Vocile criticii sînt impenetrabile. Nu sînt toți severi. Același individ semnează un elogiu și o coborîre în flăcări în două magazine feminine. Fiind vorba totuși de aceeași lucrare.

30 septembrie. Dezbateri la FNAC — Dijon. Trei auditoare de vreo douăzeci de ani nu-și ascund decepția la apariția mea în forum: „Am crezut că domnul Simenon va ține o conferință?...” Pînă la urmă rămîn și peste o oră vor pune cele mai multe întrebări.

1 octombrie. Scrisoare vehementă de la o cititoare care încă n-a citit, promite că o va face, în așteptare, judecă după emisiunile pe care le-a urmărit la radio și televiziune: „Sînteți prea indulgenți cu antisemitismul lui!” Scrisoarea e expediată din Tel Aviv.

Allă scrisoare, de data asta mai pariziană. O eminență a scrisului, jurat la Goncourt pe deasupra, îmi scrie, în propriii săi termeni, ca să mă „tăpeze” de un exemplar din Simenon. Nu îndrăznesc să-i dau adresa unei librării din vecinătatea casei lui.

3 octombrie. Convorbire fără microfon la „Journal inattendu” la RTL cu Jean-Paul Belmondo, actor simenonian. El este în aceste zile avocatul alcoolice din L'inconnu dans la maison, treizeci de ani după ce fusese secretarul din L'air des Ferchaux. Mărturisește regretul vieții sale: după Pierrot le fou de acord cu prietenii săi Godard și Audiard, s-au înhamat la un proiect care pînă la urmă a capotat din cauza resurselor financiare: adaptarea cinematografică a cărții Voyage au bout de la nuit. El ar fi putut să fie Bardemu.

Puțin mai târziu, în aceeași emisiune, Frederic Dard mă leagănă în complimente foarte literare făcînd să roșescă pe cel mai îngîmfat dintre autori. A continuat în felul său: „Bine, mă opresc de a vă uda compresa: truce! dumneavoastră este pe cînte!”

4 octombrie. Scrisoare de la Bernard Clavel. „Curios, terminînd-o sînt o mare dorință de a citi sau reciti din Simenon chiar dacă omul n-a fost întotdeauna cum l-am fi dorit”. Curios, și eu am aceeași senzație.

9 octombrie. Notită potrivită pentru un psy. Apărută în ediția sarthoiză din Ouest-France anunțînd că la orele 14 voi da dedicații pe „biografia despre Assouline...”

10 octombrie. 24 de ore ale întrecerit de la Mans a cărții. La sfîrșitul unei dezbateri despre biografie, sedința de semnături, cîot lîngă cîot cu Jean Lacouture. O femeie îi întinde exemplarul lui din Jésumes: „Doar semnătura dumneavoastră...” Lacouture, curtenitor: „Vă voi scrie și un cuvînt, doamnă...” Femeia: „Nu! Nu! Doar semnătura”. Se execută, pe gînduri. E în tîia dată cînd un cititor împiedică un scriitor să scrie.

13 octombrie. Prînz cu Marc Simenon. Acum a citit. Nu e mulțumit. Antisemitismul, ocupația, toate laturile rele ale personajului i-au rămas în gît. Nu-i trec. Dialog al surzilor: el îmi vorbește de tatăl său, eu îi vorbesc de un scriitor numit Georges Simenon. „Casa de la Epalinges, în Elveția, nu era a lui ci a Denyse. Casa, după vesele lui și-a inchipuit-o altfel. A comandat planurile unui arhitect. Eu le am. De ce nu mi le-ai cerut? — De ce nu mi-ai spus?...”

După trei ore, buba plesnește. Prietenia este salvată. Totuși, nu renunță: „Te pot asigura că în iulie 1944, parașutiști englezi din SAS au venit acasă, tata i-a primit, au rămas mai multe zile, îmi amintesc perfect uniforme, armele și restul, chiar dacă nu aveam decît cinci ani...”

Tulburător orice ar fi. În pofida mărturiilor și documentelor strînse care dovedesc toate inversul unui rezistent.

In românește de
Andriana Fianu

Continuare în pag. a 15-a